Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Utvecklande lek

– Att gestalta lekmiljöer som främjar barns utveckling

Petra Niskanen

Examensarbete • 30 hp
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Institutionen för stad och land
Uppsala 2022

Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala
Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Kurs: EX0860, Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitektprogrammet – Uppsala, 30 hp
Kursansvarig institution: institutionen för stad och land
Nivå: Avancerad A2E
© 2022 Petra Niskanen, petra.kristina.niskanen@gmail.com
Titel på svenska: Utvecklande lek, att gestalta lekmiljöer som främjar barns utveckling.
Titel på engelska: Play for development, creating play environments that promotes child development.
Handledare: Gudrun Rabenius, SLU, institutionen för stad och land
Examinator: Ulla Myhr, SLU, institutionen för stad och land
Biträdande examinator: Anna Robling, SLU, institutionen för stad och land
Omslagsbild: siluetter av barn som leker i en hinderbana, av Petra Niskanen
Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren. Där inget annat anges är de författarens egna
Originalformat: A3
Nyckelord: Landskapsarkitektur, gestaltning, lekpark, lekmiljö, lekplats, lek, barns utveckling
Elektronisk publicering: https://stud.epsilon.slu.se

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Tack till Gudrun Rabenius, Mimmi Beckman och Magnus Lingegård.

Sammandrag

Många lekmiljöer som byggs idag är väldigt lika varandra och har därför samma problematik. De är för öppna, de har för stort fokus på redskap och de prioriterar att främja motorisk utveckling på bekostnad av barnens möjlighet till kognitiv och emotionell utveckling (Beckman, Paget & Spiegal 2018:4-5).

Syftet med arbetet är att undersöka vad barn behöver från sina utomhusmiljöer för att främja deras utveckling.

Frågeställningen för arbetet är “Hur kan en lekmiljö gestaltas, på Djupbäcksängarna i Umeå, för att främja barns utveckling både motoriskt, kognitivt och emotionellt baserat på befintlig forskning?”.

Gestaltningen baseras på resultatet av en litteraturstudie, en intervju med Mimmi Beckman samt på en analys av arbetsområdet Djupbäcksängarna i Umeå. Litteraturstudien resulterade i en lista av mål för gestaltningen. Listan innehåller olika sorters lek som bör främjas i gestaltningen, olika grovmotoriska rörelser som barns miljöer bör uppmuntra till och andra faktorer som enligt litteraturen leder till en god lekmiljö.

Parken har på den östra sidan av ån en tätare vegetation och ett vildare formspråk. Vegetationstäthetens syfte är bl.a. att minimera järnvägens visuella intryck och att skapa en spännande lekskog för olika sorters lek. Lekskogen ramas in av en del med mer parkliknande karaktär på den västra sidan av ån med gångväg, fler öppna ytor och fler redskap och möbler. Kombinationen av de olika miljöerna skapar en variation av upplevelsevärden och lekmöjligheter och gör att den vildare sidan inte känns ovårdad och bortglömd utan som en del av en lekmiljö. Parken har tre välkomnande entréer och tre samlingsplatser för större sällskap. Parken erbjuder, förutom naturlek, bl.a en hinderbana, sandlek och rutschkanor.
En diskussion som varit närvarande under hela arbetet har handlat om upplevd säkerhet i konflikt med lekvärde. Att skapa gömställen och att använda bäcken till lek är exempel på två gestaltningsval som är positiva för lekvärdet men som kan vara negativa för den upplevda säkerheten. I det här arbetet var syftet att skapa största möjliga lekvärde och det valdes därför att prioritera dessa värden över upplevd trygghet.

Summary

Background

Many play environments today are built in a similar way with ready-made equipment placed on a flat surface and suffer from the same problem: They can be perceived as boring (Beckman, Paget & Spiegal 2018: 4). The problem stems from, among other things, a desire to minimize management costs, that open spaces is percieved as the safer environment, and that adults' opinion on what a good and safe environment looks like is prioritized over the quality of the childrens' play (Beckman, Paget & Spiegal 2018: 4).

Purpose

The purpose of this paper is to investigate what children need from their outdoor environments to foster their development both motorically, cognitively, and emotionally.

Question

How can a play environment be designed at Djupbäcksängarna in Umeå to promote children's development of motor-, cognitive-, and emotional skills based on existing science?

Literature study

Play is an activity that fulfills many functions for children's development (Lillemyr 2013: 34-35). Children learn quickly if they are having fun, otherwise it can be very difficult to motivate children to practice and learn (Lindvall & Schilhab 2019: 77-78).

The promotion of children's development is not about helping the child from one level of development to another as soon as possible, but about the child being allowed to live fully at the level of development that the child is at.

A child who has started to learn to walk should for example practice walking on different types of ground material to "broaden" their skill. (Norén-Björn 1977: 191).

Play can be categorized according to Ole Fredrik Lillemyr (2013: 33-34) in the following categories.

- Role play, common among 3-8 year olds
- Rule play, common among 7-12 year olds
- Movement play, common among 6-15 year olds
- Construction play, common among 6-15 year olds
- Computer-based play

According to Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg (2001: 15), the basic motor movements that develop during preschool age are as follows:

- To balance
- To support
- To crawl
- To roll
- To walk
- To run
- To jump
- To climb
- To hang
- To throw and catch

A good play environment should strive to (Norén-Björn 1977:45-48):

- Attract both children and adults
- Let children play at their level of development
- Give the opportunity to be both for yourself or with others
- Create a meeting place for different kinds of people
- Allow tampering and destruction of play materials
- Create strong sensory experiences
- Offer variety and random events
- Arouse curiosity
- Plan the site as a holistic environment
- Have enough space and materials so that play is not hindered

Interview and site visits

An interview was conducted with Mimmi Beckman, urban planner at Örebro municipality, on the 7th of October 2020. According to her, the following factors are important to keep in mind in order to promote imagination and role play:

- The place: To develop the identity and character of the place, as well as to create a pleasant environment that makes adults see the value of the place and want to visit it with their children.
- The rooms: Working with spaciousness means, among other things, that several people can be on site at the same time, and creates the calm that is often required for imaginative and role-playing games.
- Loose material: Materials such as sticks and water are used by children as "props" and are very important for fantasy play, role play and creative play.

On the 7th of October, a site visit was also carried out at Tybbleparken in Örebro and resulted in the following conclusions:

- That it is always possible to include some kind of greenery even in/around surfaces that traditionally require a lot of grey areas.
- The idea of making a "labyrinth" with young aspen trees as semi-transparent walls as seen in figure 1.

Figure 1. Skate tracks in Tybbleparken, shielded by young aspen trees which gives a sheer but clear room formation.

On the 29th of November 2020, a few site visits were made in Umeå together with Magnus Lingegård, landscape architect at Umeå municipality, for inspiration and to find a place to work within the design phase. The places had been selected by Magnus Lingegård.

Conclusions from Ulmedalen's adventure playground:

- The importance of differently steep and differently high hills as seen in figure 2.
- That the play value of the hill can be increased and emphasized by tools, but that it also in itself has an equivalent value.
- The importance of different hills or hills in different places so that several different games and parties can use the hills at the same time.

Figure 2. Picture of the hillside in Ulmedalen's adventure playground. The play area is cohesive and surrounded by forest that serves as a frame and background for the playground.

Conclusions from Östra Ersboda:

- The idea of wedging in "nature" between play surfaces as a way to create spaciousness.
- That nature, or groves, between traditional play areas could encourage play among plant materials, as the plants feel more like a part of the park compared to if they only exist as a frame or background to the playground.
- The advantage of working with both dense and open play surfaces.

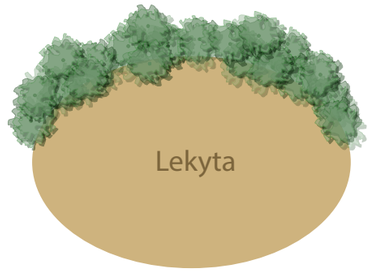

Figure 3. Greenery as a frame, as in Ulmedalen's adventure playground.

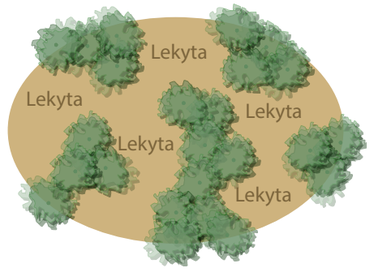

Figure 4. Greenery wedged between the play surfaces, as in Östra Ersboda.

Conclusions from Bärparken:

- The desire to work into at least one large play bush in the design, as seen in figure 5 and 6.
- The play potential in creating "secret" places and rooms.

Figure 5. The "play bush" seen from the outside.

Figure 6. The "play bush" seen from inside.

Overview plan

Figure 7: Overview plan. Scale 1:50 000

Blå vägen

Strömb

Wall against the train rails

Train rails

The stream

Mowed grass

Wooden bridge

Bushes

Apartment buildings

Östermalmsgatan

Height curves, 0,5 meters

Deciduous trees

Conifer trees

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

+7.0

+8.0

+9.0

+10.0

Figure 8: Inventory plan

1:500/A3

1m 5m 10m 20m 40m

Analysis

The site was analyzed based on it's existing strengths and weaknesses and based on it's potential values as a play environment in the future. The analysis resulted in the following plan to preserve it's strengths, and remove or minimize it's weaknesses.

- Keep the stream but adapt it to be safe for a play according to national recommendations.
- Keep the Salix fragilis 'Bullata' trees.
- Keep and expand the tree group with stumps to create a larger obstacle course.
- Expand the existing greenery and add even more species.
- Keep and expand the play possibilities on the hills.
- Favor biological diversity.
- Create welcoming entrances.
- Add at least one pedestrian crossing.
- Use more accessible ground surfaces.
- Add lighting.
- Add new and more bridges over the stream.
- Use vegetation to minimize the noise from the surrounding traffic.

Strenghts

1. The stream provides an aesthetic value and contributes to efficient stormwater management.
2. The site has a lot of greenery and many different tree species.
3. The hills provides an experience and a play value.
4. There are signs of wildlife and biodiversity.

Weaknesses

1. It is difficult to see into and get into the park, the hills form a barrier.
2. The site is surrounded by traffic on both sides, it creates noise and barriers.
3. There are no sidewalks next to the site, which makes it more difficult to get in.
4. The site's ground surface is not accessible.
5. There is a lack of lighting on the site, which can make the site feel unsafe.
6. There are no clear and welcoming entrances.
7. There is only one bridge over the stream and it feels unstable and unsafe.

Opportunities

1. The site is located in a central location with few surrounding playgrounds, the need for a play environment is therefore great.
2. There is a school and preschool nearby, which means that children pass the site in their everyday life.
3. The stream can provide a play value.
4. The hills can be used to create play value.

Threats

1. The stream can be dangerous for children and make the place feel unsafe.
2. More numbers of visitors can cause wear and tear, littering and disturbance of wildlife.
3. The site is surrounded by traffic which can be a safety and a noise problem.
4. It is difficult to get over from the other side of the train tracks, the site can therefore be difficult to get to.

Figure 9: Illustrative plan

Result

The park has dense vegetation and a more wild look on the east side of the stream. The vegetation hides the train tracks visually and works as a play forest for play. It's framed by the more park-like area on the west side of the stream that has a walking path, more open areas and play equipment. This frames the play forest to not make it not look unkept and it provides variation. The park has three distinct entrances and three gathering places for larger parties. Apart from play in nature the park offers, among other things, an obstacle course, sand play and slides.

Discussion

At the beginning of the project, the purpose was to create a play environment without pre-ordered play equipment. The aim was to get away from the problem, which was presented in the background; Many play environments are similar to each other. They are too open, equipment are not used for so long by children and they only prioritize motor development (Beckman, Paget & Spiegal 2018: 4-5). I went into this project with the goal of creating a good play environment for children. I saw play with fixed equipment as the opposite of good play and assumed that the fewer tools, the better the play environment.

During the interview, Mimmi Beckman questioned what defined play equipment and if it really was with the children's best in mind I chose my my purpose or if it was to fit an adult's ideology?

These questions led me to change the subject and work on a design with the aim of benefiting children's development, motorically, cognitively and emotionally, based on the literature study I did.

A discussion that has been present throughout the project has been the perceived safety in conflict with play value. Creating hiding places and using the river for play are examples of two design choices that are positive for the play value but which can be negative for the perceived safety. In this work, the aim was to create the greatest possible play value and I therefore chose to prioritize these values over the perceived security.

Innehåll

Bakgrund 13
Syfte 14
Frågeställning 14
Avgränsning 14

Metod 15
Litteraturstudie 16
Intervju 16
Platsbesök 16
Skissarbete 16

Litteraturstudie 18
Vad är lek? 19
Barns utveckling 19
Vad är god lekmiljö? 19
Naturen som lekmiljö 20
Lekplatser och säkerhet 20
Lekplatser och tillgänglighet 21

Intervju 22

Referensobjekt 24
Ulmedalens äventyrslekplats 25
Östra Ersboda 25
Bärparken 26
Tybbleparken 26

Resultat 27

Mål för gestaltningen 28
Rollek 29
Regellek 29
Rörelselek 30
Konstruktionslek 30
Balansera 31
Stödja 32
Åla/krypa 32
Rulla 33
Gå 33
Springa 34
Hoppa 34
Klättra 35
Hänga 35
Kasta och fånga 36
Erbjuda aktiviteter för både barn och vuxna 37
Låta barn leka utifrån sin utvecklingsnivå 37
Ge möjlighet att både vara för sig själv eller med andra 37
Skapa en mötesplats för olika sorters människor 37
Tillåta manipulering och förstörelse av lekmaterial 37
Skapa starka sinnesupplevelser 38
Erbjuda variation och slumpmässiga händelser 39
Väcka nyfikenhet 39
Platsen planeras som en helhetsmiljö 39
Platsen är rymlig och har gott om material för att främja fri lek 39

Inventering 40
översiktsplan 41
Situationsplan 42
Inventeringsplan 43
Foton från platsen 44

Analys 46
Programplan 48
Analysplan styrkor 49
Analysplan svagheter 50
Analysplan möjligheter 51
Analysplan hot 52

Tidigare versioner 53

Gestaltning 57
Illustrationsplan 58
Detaljplan sandlek och grillplats 59
Bäcken 60
Gångväg och entréer 61
Naturlek 62
Hinderbana 64
Labyrint och geometriska former 66
Sandlek 67
Den hemliga dungen 68
Samlingsplatser 69
Rutschkanor och slänter 70
Sammanfattning av hur gestaltningen uppnår målen 72

Diskussion 73

Källhänvisning 75

Bakgrund

Arbetet handlar om att gynna barns utveckling genom att gestalta en miljö som gynnar lek. I detta avsnitt beskrivs bakgrunden och den rådande problemrymden för arbetet tillsammans med syfte, frågeställning och avgränsningar.

Bakgrund

Barn vistas idag mindre utomhus än vad barn gjorde under tidigare generationer (Änggård. 2014:20). Anledningen är bland annat trafiklösningar, sociala faror och kommersialisering och det leder till en begränsning av barns möjligheter att röra sig fritt och utforska sin omgivning (Änggård 2014:20).

Många lekplatser som byggs idag lider enligt Örebro kommun av att vara "tråkiga" (Beckman, Paget & Spiegal 2018:4). Många moderna lekplatser är uppbyggda på ett liknande sätt, med en plana ytor av gummiasfalt med redskap beställda från en katalog utplacerade. Helen Woolley, vid universitetet i Sheffield, har myntat begreppet KFC-lekplatser för att beskriva den här sortens lekmiljöer, där K står för kit (redskapen), F för fence (staket) och C står för carpet (gummimattan) (Beckman, Paget & Spiegal 2018:4). Den här sortens lekmiljöer lägger väldigt mycket fokus på fysisk och motorisk lek och lekredskapen styr leken (Beckman, Paget & Spiegal 2018:4). Många av redskapen har ett väldigt begränsat användningsområde, och enligt en studie från det ej längre existerande svenska statliga Lekmiljörådet, gjord år 1977, används de flesta lekredskapen på en lekplats i snitt bara under några minuter och många redskap användes inte alls (Beckman, Paget & Spiegal 2018:4-5). Barnen spenderade istället den största tiden till att leka på marken och i landskapet omkring, de redskap som användes mest var gungor, sandlådor, rutschkanor och större klätterställningar (Beckman, Paget & Spiegal 2018:4-5). Anledningar till att lekplatser byggs på det här sättet som presenteras av Örebro kommun är:

- Det är bekvämt och enkelt att välja redan existerande redskap ur en katalog.
- Att färdiga redskapslösningar utan lösa delar minskar ofta underhållsbehovet och därmed förvaltningskostnaderna.
- Att köpa redskap som redan har godkänts enligt den europeiska standarden för lekredskap, upplevs som betryggande och som ett "kvitto" på att lekplatsen blir säker, att inga barn kommer skada sig och att förvaltaren av platsen inte kommer behöva stå till svars för några skador.
- Att rädslan för att en plats ska upplevas som otrygg eller otäck leder till att många miljöer gestaltas för att vara helt öppna.
- Att köpa utbytbara och robusta redskap minskar rädslan för eventuell skadegörelse.
- Att förståelsen för tillgänglighet är näst intill begränsad till rörelsenedsättning och att andra typer av funktionsvariationer och behov inte uppmärksammas i samma utsträckning.
- Att vuxnas syn på vad som är estetiskt tilltalande prioriteras över barnens. Vuxna tenderar att föredra prydliga miljöer. Löst material som barn själva kan bygga med väljs därför ofta bort för att miljön inte ska se "stökig" ut för vuxna.

Gestaltningen utförs i en del av Djupbäcksängarna i Umeå. Djupbäcksängarna ligger i Östermalm nära Umeå östra och är sammankopplat med Rosendalsparken (Umeå kommun 2019:2). Stadsdelen Östermalm förväntas förtätas vilket kommer att öka trycket och kraven på de befintliga grönytorna (Umeå kommun 2019:2). Umeå kommun genomförde därför år 2019 en medborgardialog om området för att öka sin förståelse om hur parkerna används och vad medborgarna önskar sig av grönytan (Umeå kommun 2019:3).

Syfte

Syftet med arbetet är att undersöka vad barn behöver från sina utomhusmiljöer för att främja deras utveckling.

Frågeställning

Hur kan en lekmiljö gestaltas, på Djupbäcksängarna i Umeå, för att främja barns utveckling både motoriskt, kognitivt och emotionellt baserat på befintlig forskning?

Avgränsning

Gestaltningen är utformad för barn ca 3 till 15 år. Detta görs bland annat genom att främja vuxnas trivsel på platsen men det är inte det är inte det huvudsakliga syftet.

Arbetet syftar till att genom gestaltning av utomhusmiljö uppmuntra och möjliggöra motorisk, kognitiv och emotionell utveckling genom lek. Arbetets syfte är inte att utforska främjandet av barns utveckling på något annat sätt än genom gestaltning som uppmuntrar till lek. Arbetet syftar inte heller till att främja någon annan sorts utveckling än motorisk, kognitiv och emotionell som t.ex språklig utveckling.

Arbetets resultat är en gestaltning av Djupbäcksängarna i Umeå. Gestaltningen utgår ifrån litteraturstudiens resultat men påverkas och begränsas av Djupbäcksängarnas specifika styrkor, möjligheter och svagheter.

Gestaltningaförslaget presenteras som en plan på programmnivå.

Metod

I detta avsnitt presenteras och beskrivs arbetets metoder i form av litteraturstudie, intervju, platsbesök och skissarbete.

Litteraturstudie

Litteraturstudien gav en teoretisk grund som gestaltningen senare baserades på. Genom litteraturen gavs insikter om hur barn utvecklas, och på vilket sätt deras miljö kan vara hämmande eller stöttande i denna utveckling. Litteraturen bidrog även med information om hur lekplatser ofta byggs idag, bristerna och fördelarna med det, och bidrog med redskap för hur en lekplats ska gestaltas för att kännas trygg, kreativ och tilltalande.

Litteraturen har bestått av populärvetenskapliga böcker, vetenskapliga artiklar och rapporter från bland annat Boverket och kommuner. Böckerna har sökts hos och lånats från Uppsala stadsbibliotek, via deras hemsida. Sökord som har använts är “Barns utveckling”, “lek”, “Lekmiljö”, “Lekplats”, “Utomhuspedagogik” och “Lek utomhus” i kategorin “facklitteratur”. Artiklar från Boverket och Umeå kommun har sökts upp genom deras hemsidor, eftersom Boverket är myndigheten för samhällsplanering och byggande, och eftersom gestaltningen baserades på en plats i Umeå. Artiklar från Örebro kommun har jag fått genom eller efter min kontakt med Örebro kommun som uppmuntrades av min handledare. Artikeln “Messy ecosystems orderly frames” (Nassauer 2007:161) har jag läst under en tidigare kurs, Studio - Urbanekologi för landskapsarkitektur, och jag ansåg att den kunde komma till nytta även i det här projektet. Artiklar har även hittats genom att läsa artiklar som böckerna hänvisade till. Övriga vetenskapliga artiklar har skickats till mig av min handledare eller mina kontakter på Umeå kommun eller Örebro kommun.

Litteraturstudien resulterade i en punktlista som beskriver vad en god lekmiljö bör innehålla och erbjuda enligt läst litteratur. Listan inkluderar teorier om hur lek kan uppmuntras genom miljöer och redskap, olika sorters lek som barn utövar under olika stadier av sin barndom som fyller olika funktioner och kan behöva olika miljöer samt grovmotorik och finmotorik som barn utvecklar i ung ålder och därför bör uppmuntras till att utöva.

Intervju

Jag intervjuade Mimmi Beckman, planerare på Örebro kommun, efter rekommendation från min handledare Gudrun Rabenius. Jag träffade Mimmi Beckman i Örebro den sjunde oktober 2020 och hon beskrev vad hon anser är viktigt att göra och ha med sig när man gestaltar miljöer för barn samt gav input på mitt val av ämne och mina metoder. Intervjun var en öppen och ostrukturerad intervju (Region Jönköpings län 2017) kring ämnet barns utemiljöer där jag hade förberett ett antal frågor men framförallt lät Mimmi Beckman dela med sig av den expertis hon trodde att jag skulle behöva i mitt arbete. Frågorna jag ställde till Mimmi Beckman handlade bl.a. om hur och varför Örebro kommun började satsa på att främja fantasilek i kommunens lekparker, hur man ska gå till väga för att främja fantasilek i utomhusmiljöer för barn, vad jag borde tänka på om jag skulle välja att genomföra en barnintervju för att inte råka ställa ledande frågor och vad jag borde vara uppmärksam på under platsbesöken jag skulle genomföra i Örebro. Mimmi Beckman fick efter intervjun se mina renskrivna anteckningar från intervjun och justerade dem något för att korrigera missförstånd eller fel och det är den versionen som är med i denna uppsats. Efter intervjun med Mimmi Beckman i Örebro gjorde jag också några platsbesök i Örebro efter rekommendation av Mimmi Beckman som närmare kommer att beskrivas i nästa stycke.

Referensobjekt

Platsbesök för att få inspiration och kunna samla in referensmaterial gjordes tillsammans med Magnus Lingegård, landskapsarkitekt på Umeå kommun, i Umeå den 29/9-2020. Platser som besöktes för inspiration var bl.a. Umedalens äventyrslekplats och Östra Ersboda äventyrslekpark. Platserna hade valts ut på förhand av Magnus Lingegård baserat på mitt arbetes syfte.Varje plats inventerades för att finna positiva gestaltningslösningar och idéer som passade arbetets tema med syftet om att kunna inspireras av dessa under gestaltningsdelen av arbetet. Dessa idéer presenteras i en punktlista tillsammans med en kort beskrivning av platsen.Vi besökte även potentiella platser att eventuellt gestalta i det här arbetet. Mot slutet av dagen besökte vi den plats, Djupbäcksängarna, som till sist kom att bli området för gestaltningen. Platsbesök för inventering och analys av den aktuella platsen gjordes under dagarna efter det första platsbesöket. Som platsanalys gjordes en SWOT-analys där platsens nuvarande styrkor och svagheter identifierades och där jag uppskattade platsens potentiella möjligheter och hot som lekmiljö i framtiden. Resultatet av analysen presenteras i form av en punktlista och i plan. Resultatet av analysen användes för att formulera en programplan.

I Örebro besökte jag olika platser för inspiration efter tips från Mimmi Beckman som valde ut platser som skulle kunna inspirera mig till gestaltningslösningar som främjar fantasilek. Den plats som gjorde störst intryck på mig var Tybbleparken. Besöken gjordes efter intervjun med Mimmi Beckman den 7/10-2020 med hjälp av en cykel som jag fick låna av Örebro kommun.

Skissarbete

Skissarbetet utgick ifrån resultatet av litteraturstudien. Jag skissade fram idéer på hur de olika punkterna på listan skulle kunna uppnås (de presenteras i gestaltnings-/ resultatdelen av detta arbete) och valde sedan ut vad som kunde vara möjligt för den specifika platsen. Resultatet av analysen i form av programplanen påverkade också gestaltningen då jag försökte framhäva platsens positiva egenskaper och ta bort, förändra eller minimera platsens negativa egenskaper. Arbetsområdets höjdskillnader och Djupbäckens placering påverkade starkt gestaltningen då de drastiskt påverkar var vissa aktiviteter eller redskap lämpligast skulle kunna placeras. Skissarbetet skedde till en början för hand med flera lager av skisspapper och jag utvecklade många versioner som alla innehöll lite olika lösningar från skissarbetet men målet var att uppfylla alla mål som satts upp, baserat på litteraturöversikten, intervjun och analysen, på åtminstone ett sätt. När jag var nästan färdig med det arbetet digitaliserade jag illustrationsplanen och gjorde i samband med det några slutliga revideringar.

Några tidigare versioner av gestaltningen presenteras innan illustrationsplanen i resultatdelen.

Litteraturstudie

Här presenteras resultatet av litteraturstudien. Avsnittet beskriver vad som defineras som lek, hur barn utvecklas, hur en god lekmiljö ser ut samt behandlar tillgänglighet och säkerhet på lekplatser.

Litteraturstudie

Vad är lek?

Lek är en aktivitet som görs för att den är rolig (Lillemyr 2013:30). Leken i sig engagerar barn, är typisk för deras beteende och är en viktig del av en barns vardag och kultur (Lillemyr 2013:30, 34). Det som uppmuntrar barn till att leka är intresse, vilja och nöje. För barn är leken i sig målet medans vuxna ofta fokuserar på hur leken kan påverka barnens utveckling och lärande (Lillemyr 2013:29).
Lek kan kategoriseras enligt Ole Fredrik Lillemyr (2013:33-34) i följande kategorier. Åldersspannet där leken är vanligast kan variera med ett ungefärligt åldersspann är som följer:

- Sensomotorisk lek, vanligt i småbarnsåldern, kallas även funktionslek och går ut på att barn upprepar handlingar eller rörelser bara för att de tycker att det är kul (Lillemyr 2013:33).
- Rollek, vanligt ca 3-8 år, där barn tar på sig olika roller, som t.ex förskolelärare eller busschaufför, och agerar som de uppfattar att den de härmar bör (Lillemyr 2013:34, 145).
- Regellek, vanligt ca 7-12 år, är lek där regler är i fokus (Lillemyr 2013:34).
- Rörelselek, vanligt ca 6-15 år, är vild lek med mycket fart och rörelse (Lillemyr 2013:34).
- Konstruktionslek, vanligt ca 6-15 år, är lek som går ut på att experimentellt bygga med eller förändra föremål (Lillemyr 2013:34).
- Databaserad lek är olika former av spel på olika plattformar som mobilspel, datorspel och tv-spel på olika konsoler (Lillemyr 2013:34).

Barns utveckling

Barn lär sig fort om de tycker att det är kul, om inte kan det vara mycket svårt att motivera barn till övning och lärande (Lindvall & Schilhab 2019:77-78). Samtidigt som barn utvecklas fysiskt utvecklas de även sensomotoriskt, emotionellt, socialt och kognitivt, utvecklingen av olika områden kan dominera under en viss tid (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:14). Leken är viktig för barns utveckling och socialisation och stödjer bland annat barns utveckling av språkliga färdigheter och sociala kompetens (Lillemyr 2013:32). Förutom att leken utvecklar barnens sinnen och tankeverksamhet så är leken dessutom ett verktyg för barnen att befästa sina kunskaper (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:19). Leken stimulerar barns emotionella utveckling genom att fungera som en utforskningsprocess för att förstå ämnen som barnet/barnen har bristande kunskap inom, svåra koncept som t.ex. konflikter kan genom leken bearbetas i en nära konsekvensfri miljö (Lillemyr 2013:29).

Hjärnans utveckling främjas av sensomotoriska utmaningar, när ett barn håller på att lära sig en motorisk färdighet kräver det mycket koncentration och barnet har därför svårt att tänka på eller göra andra saker samtidigt (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:19). När en färdighet blir ordentligt inlärd så frigörs kognitiva resurser som kan läggas på annat, som t.ex. att lära sig läsa eller att räkna, barns motoriska och intellektuella förmåga är därför beroende av varandra (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:19). Utvecklingen av rörelse, kroppskontroll och precision i rörelserna påskyndas av övning, dvs. lek (Norén-Björn 1977:42). Att få utlopp för sitt rörelsebehov hjälper dessutom barn att finna koncentration och motivation till inlärning (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:19).

Grovmotoriska grundrörelser som utvecklas under förskoleåldern är enligt Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg (2001:15) följande:

- Att balansera
- Att stödja
- Att åla
- Att krypa
- Att rulla
- Att gå
- Att springa
- Att hoppa
- Att klättra
- Att hänga
- Att kasta och fånga

Främjandet av barns utveckling handlar inte om att så fort som möjligt hjälpa barnet från en utvecklingsnivå till en annan utan om att barnet ska få leva fullt ut på den utvecklingsnivå som barnet befinner sig på (Norén-Björn 1977:191). Ett barn som börjat lära sig gå bör t.ex. få öva att gå på olika sorters markmaterial för att “bredda” sitt handlingsmönster. (Norén-Björn 1977:191).

Vad är god lekmiljö?

“För att främja lek, kreativitet och lustfyllt lärande krävs miljöer som inspirerar till en utforskning av omvärlden” -Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg (2001:20).

Barnets miljö bör innehålla variation, för att en miljö ska tillfredställa detta behov av variationsrikedom bör miljön gå att förändra av dess brukare (Norén-Björn 1977:191-192). Variation kan enligt samma källa (192-194) skapas bland annat genom:

- Markbeläggningar, exempelvis sand, asfalt, lera och grus.
- Slumpmässiga händelser, en fågel som lyfter, en vattenpöl bildas eller ett löv som faller.
- Sinnesupplevelser, exempelvis doft.
- Årstidsväxlingar

God lek kan vara svårdefinierat och ger utrymme för olika tolkningar, källan använder sig istället av begreppen utvecklande aktivitet och följande punkter används för att beskriva vad utvecklande aktivitet är (Norén-Björn 1977:45-48):

- Leken varar länge eller avbryts för att tas upp igen och utvecklas hela tiden.
- Barnet utnyttjar materialet på sin utvecklingsnivå, redskap och föremål som kan utnyttjas på flera olika sätt är positiva.
- Aktiviteten tilltalar både barn och vuxna oavsett ålder.
- Barnet kan själv välja att vara för sig själv eller med andra.
- Erfarenheter av samvaro med människor med olika bakgrund och i olika åldrar berikar.
- Barnet tillåts förstöra för att få ökad förståelse.
- Barn och vuxna har faktiskt inflytande på sin närmaste miljö.
- Miljön väcker nyfikenhet och ger en känsla av att världen är värd att utforska.
- Miljön ger starka sinnesupplevelser.
- Barnet kan utforska sin kropp och lusten i samband med rörelse, exempelvis hur det pirrar i magen eller känslan av att landa i något mjukt.
- Leken får fungera som ett sätt att bearbeta upplevelser.
- Lekmaterialet är möjligt att förändra eller kan utnyttjas efter barnets egna intentioner med hjälp av fantasi.
- Barnet väljer aktivitet samt de sociala kontakter de önskar ta såväl med andra barn som med vuxna.
- Barn och vuxna gemensamt kan utforska verkligheten.

Ej utvecklande aktivitet beskrivs av samma källa på följande sätt:

- Leken stannar av p.g.a. brist på plats, brist på material eller förstörs p.g.a. aggressivitet eller konkurrens.
- Materialet binder till lek som är övervägande på en lägre utvecklingsnivå än barnet uppnått, allt känns för välbekant och lätt och barnet lockas inte till att pröva nya saker.
- Barnet misslyckas ofta eller gör sig illa, utvecklingsnivån som krävs är högre än vad barnet har uppnått.
- De vuxna finner ingen vettig roll eller sysselsättning och blir passiva förebilder.
- Barnet påtvingas gruppsamvaro.
- Barnet leker endast med jämnåriga och möter bara människor med samma bakgrund kön och ålder.
- Miljön är sådan att förändring klassas som förstörelse.
- Barn och vuxna känner maktlöshet inför sin miljö.
- Miljön är torftig, ytan för liten och materialen för få.
- Miljön är tillrättalagd, konstgjord och växtligheten förbjuden.
- Barn hindras att röra sig och byta ställning när de vill.
- Leken tillåts inte utvecklas fritt efter barnets behov.
- Barnet får endast tillgång till "färdigt" lekmaterial som inte kan omformas eller förstöras.
- Barnet styrs, tvingas eller "motiveras" av vuxna till att göra vissa aktiviteter.
- Den vuxne styr barnets inlärningsprocess genom att bestämma vad hen tycker att barnet ska intressera sig för vid en viss tidpunkt.

Naturen som lekmiljö

Naturen erbjuder möjligheter för grovmotorisk träning i form av att t.ex. hoppa, rulla och balansera men även mycket goda möjligheter till övning av finmotorik i form av bland annat att krama snö, hacka loss stenflisor och att pilla bort bark (Änggård 2014:109). I studien Ute på dagis hade barn på en Ur och Skur förskola i snitt bättre motorik än barnen på en kommunal förskola (Grahn 1997: 77). Att i ung ålder utsättas för en större mikrobiell diversitet via sin omgivning verkar kunna stärka kroppens immunförsvar (Roslund, M. I. et. al. 2020). Tillverkade leksaker och lekmaterial är ofta avsedda att användas på ett visst sätt eller föreställer någonting, naturmaterial utstrålar inte samma tydliga budskap om hur det ska användas vilket ger ett större utrymme för fantasi, tolkning och transformation (Änggård 2014:109-110). I naturen är det också lätt att välja lekar och aktiviteter utifrån sin mognadsnivå då miljön inte har en specifik tilltänkt funktion (Auoja, Danielsson, Jonsson, & Sandberg 2001:21). Naturmaterial är inte heller "könsimpregnerade" på samma sätt som vissa tillverkade leksaker och kan därmed bidra till en mer jämlik lek (Änggård 2014:36 & 139).

Material som måste tolkas främjar barns fantasi och kreativitet och utvecklar barns kommunikativa förmåga, men att kunna använda fantasi bygger på kunskap om verkligheten (Änggård 2014:111). Föreställande föremål ger ett språkligt stöd som är viktigt för mycket små barn, upp till ca 3 år, och för barn som av någon anledning behöver utveckla sina språkliga färdigheter (Änggård 2014:111). Det är därför viktigt att barn under sin uppväxt får tillgång till en variation av olika sorters lekmaterial (Änggård 2014:111 & Auoja, Danielsson, Jonsson, & Sandberg 2001:21).

"Naturen" tenderar att se stökig ut, vilket inte alltid uppskattas av människor (Nassauer 2007:161). Som tidigare nämnts byggs miljöer ofta så att de är öppna och utan löst material för att de ska uppfattas som trygga och prydliga (Beckman, Paget & Spiegal 2018:4-5). Vår bild av vad som är natur är påverkat av vår kultur, därför kan de ekologiska funktionerna behöva översättas till ett kulturellt språk genom att placera det oattraktiva i en snygg och bekant förpackning eller ram (Nassauer 2007:161). Ett ordnat landskap och en antydan av mänsklig intention uppskattas och värderas av människor när det kommer till utformning av landskap (Nassauer 2007:163). Med enkla designdetaljer som t.ex. ett väl omhändertaget staket, kan kanske en plats få en ökad uppskattning genom att signalera att platsen är omhändertagen och designad med mänsklig intention (Nassauer 2007:168).

Lekplatser och säkerhet

Europastandarden EN 1176-1:2017 gäller som svensk standard sedan 2017 (Svenska institutet för Standarder 2017). Barns behov av lek, utveckling och behov av att lära sig hantera risker erkänns som viktiga av Svenska institutet för standarder, och kan enligt SIS leda till småskador och ibland även skador som benbrott (Svenska institutet för Standarder 2017). Målet med Europastandarden EN 1176-1:2017 är enligt SIS i första hand att undvika allvarliga skador, skador som kan leda till funktionsnedsättning eller som kan ha dödlig utgång (Svenska institutet för Standarder 2017). Fasta pooler och bassänger på tomter har krav på skydd mot barnolycksfall i form av t.ex. barnsäkra

staket med minst 0,9 meters höjd, eller skyddstäckning/ skyddsnät med maskvidd på högst 50 millimeter (Boverket 2019). Vattenanläggningar med ett vattendjup på max 0,2 meter har dock undantag från denna regel (Boverket 2019). Underlag till gungor, klätterställningar och redskap av liknande karaktär ska enligt boverket ha ett stötdämpande underlag (Boverket 2018). Enligt Intab (2019) är den maximala fallhöjden från lekredskap oftast 3 meter och lekredskap med en fallhöjd på under 0,6 meter har inga speciella krav på fallskyddsunderlag.

Lekplatser och tillgänglighet

Tillgängliga och användbara gångvägar ska enligt Boverket vara: "lätta att följa, kunna särskiljas från möblerade ytor och kunna användas som sammanhängande taktila och visuella ledstråk." (Boverket 2018). Tillgängliga gångytor bör enligt Boverket: "vara så horisontella som möjligt, inte luta mer än 1:50 i sidled, ha fri bredd på minst 1,5 meter alternativt minst 1,0 meter och då ha vändzoner med högst 10 meters mellanrum, vid öppningar i t.ex. staket, häckar och liknande ha en fri bredd på minst 0,90 meter, vara fri från hinder och utjämnas med en 0,9-1,0 meter bred ramp till 0-nivå om det finns nivåskillnader vid övergången mellan olika typer av gångytor och platser." (Boverket 2018). Boverket skriver angående tillgänglighet kopplat till lekplatser att: "En obebyggd tomt som ska bebyggas med en lekplats ska ordnas så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan komma fram till lekplatsen och på annat sätt använda tomten (Boverket 2018). Detta gäller om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt." (Boverket 2018). Tillgängligheten för personer med nedsatt rörelseförmåga kan gynnas med hjälp av sittplatser med rygg och armstöd i anslutning till de tillgängliga stråken samt entréerna (Boverket 2018).

Ramper kan vara användbara där terrängen inte tillåter tillgängliga gångstråk men de bör kompletteras med trappor om möjligt (Boverket 2018). En ramp ska luta högst 1:12 och bör: "Ha minst 2 meter långa vilplan, ha en höjdskillnad på högst 0,5 meter mellan vilplanen, ha en fri bredd på minst 1,3 meter, vara fri från hinder och ha ett minst 40 millimeter högt avåkningsskydd om det finns nivåskillnader mot omgivningen" (Boverket 2018). Belysning ska utformas så att personer med nedsatt rörelse och/eller orienteringsförmåga kan orientera sig längs tillgängliga gångstråk och längs friytor, belysningen bör jämnt belysa markytan och bör inte vara bländande (Boverket 2018).

Medborgardialog

Djupbäcksängarna nyttjas idag främst av hundägare men även för promenad och av dagmammor som äter mellis ute med barn, höjdskillnaden i form av bullervallarna används på vintern som pulkabacke (Umeå kommun 2019:5). Det största önskemålet för Djupbäcksängarna enligt medborgardialogen var fler sittplatser följt av öppna gräsytor och bättre/säkrare pulkabacke (Umeå kommun 2019:5). Bullervallarna är inte anpassade för pulkaåkning, det står träd i vägen som man riskerar att krocka i och inget hindrar idag barn från att åka ut i gatan (Umeå kommun 2019:5). Genom dialogen framkom även önskemål om fler broar, aktiviteter för hundar och främjandet av biologisk mångfald (Umeå kommun 2019:5).

Intervju

I detta avsnitt beskrivs resultatet av intervjun med Mimmi Beckman, planerare på Örebro kommun, där hon beskrev de viktigaste faktorerna för att främja fantasi- och rollek samt inspirerade mig att utveckla min frågeställning.

Intervju

Mimmi Beckman är planerare på Örebro kommun. Örebro kommun har som ambition att skapa så kallade ”gröna leklandskap” - lekmiljöer för att främja barns fantasi, utforskande och skaparglädje (Örebro kommun 2019). Jag träffade Mimmi Beckman på Örebro kommun den 7/10-2020 och hon beskrev att några viktiga faktorer att tänka på för att främja fantasi- och rollek på en lekplats är:

- Platsen. Att utveckla en platsidentitet och karaktär, samt att skapa en trivsam miljö som gör att vuxna ser värdet i platsen och vill besöka den med sina barn.
- Rummen. Att arbeta med rumslighet gör bland annat att flera kan vara på platsen samtidigt, och skapar det lugn som ofta krävs för fantasi- och rollek.
- Löst material. Material som pinnar och vatten används av barn som ”rekvisita” och är mycket viktiga för fantasilek, rollek och skapande lek.

Mimmi Beckman berättade även att ”flexibel” utrustning kan vara bättre än den väldigt snygga och föreställande utrustningen som vi vuxna kanske oftast dras till. Detta på grund av att de flexibla och mångfunktionella redskapen kan föreställa flera olika saker i barns lekar. Ett lekhus fyllt med böcker med ordet “Bibliotek” på utsidan kan till exempel inte föreställa så mycket annat än ett bibliotek, det uppmuntrar i alla fall inte till någon egen tolkning, medan ett enkelt vindskydd skulle kunna föreställa nästan vilken byggnad som helst, t.ex. ett bibliotek, ett stall eller kanske till och med ett rymdskepp.

Mimmi Beckman problematiserade idén om att strikt hålla sig till att inte använda några köpta redskap i en lekmiljö, vilket var arbetets ursprungliga syfte. Vad som spelar roll för barnen är platsens lekvärde. Det vill säga platsens förutsättningar för lek – hur intressant och rolig platsen är, och vad som går att göra där. Om lekredskap väljs bort utifrån en designidé (som ”tema naturlek”), så handlar det nog mer om ett vuxenperspektiv där fokus ligger mer på gestaltningen och hur en plats ser ut, än på hur en plats upplevs och kan användas. Mimmi Beckman menar att det är bättre att tänka på vilken/vilka funktioner som man vill ha komplettera en plats med, och därefter välja vilket material eller redskap som kan fylla den eller de funktionerna. En fördel med tydliga lekredskap kan vara att det signalerar att platsen är till för lek. Det är inte alla vuxna som ser en “naturmiljö” som en lekplats och kommer därför kanske inte att ta med sina barn till en sådan plats, enligt Mimmi Beckman. Därför kan lekredskap vara en förutsättning för att barn ska besöka platsen, eftersom små barn i regel inte rör sig fritt utan sina föräldrar.

Referensobjekt

I detta avsnitt presenteras resultatet av platsbesöken som gjordes i Örebro och i Umeå tillsammans med Magnus Lingegård, landskapsarkitekt på Umeå kommun.

Referensobjekt

Platsbesök för att få inspiration och kunna samla in referensmaterial gjordes tillsammans med Magnus Lingegård, landskapsarkitekt på Umeå kommun, i Umeå den 29/9-2020. Platser som besöktes för inspiration var bl.a Umedalens äventyrslekplats och Östra Ersboda äventyrslekpark. Vi besökte även potentiella platser att eventuellt gestalta i det här arbetet. Mot slutet av dagen besökte vi den plats, Djupbäcksängarna, som till sist kom att bli området för gestaltningen. Platsbesök för inventering och analys av den aktuella platsen gjordes under dagarna efter det första platsbesöket. Som platsanalys gjordes en SWOT-analys under besöket i Umeå.

Ulmedalens äventyrslekplats

En av platserna som besökte för inspiration var Umedalens äventyrslekplats. Denna lekplats är en äventyrlskplats inramad av skog med byggda kullar i olika höjder klädda i gummiasfalt, se figur 10. Kullarna var en stor del av platsen och dess identitet och kanske lika viktiga som de övriga lekredskapen. De små kullarna var utspridda som små öar i ett hav av träflis vilket skapade olika små platser. Kullarna var olika stora, olika branta och hade olika redskap kopplade till sig, detta gör dem bra för olika lekar och olika åldrar.

Figur 10. Bild på kullarna i Ulmedalens äventyrslekplats. Lekytan är sammanhängande och omringas av skog som fungerar som en inramning och bakgrund till lekplatsen.

Från Ulmedalens äventyrslekplats inspirerades jag av:

- Vikten av olika branta och olika höga höjdskillnader.
- Att höjdskillnadernas upplevelsevärde kan förhöjas och framhävas av redskap men att de också i sig har ett värde.
- Vikten av olika kullar eller höjdskillnader på olika platser så att flera olika lekar och sällskap kan utnyttja dem samtidigt.

Östra Ersboda

Ifrån Östra Ersboda äventyrslekpark tog jag med mig inspiration om hur väl lekplatsen var invävd i det omkringliggande skogslandskapet, se figur 11. Umedalens äventyrslekplats är en sammanhängande lekplats som inramas av en omkringliggande skog medan Östra Ersboda äventyrslekpark är invävd i sin omgivning och de anlagda lekytorna är inkilade i skogen, se figur 12 och figur 13. Jag inspirerades av detta och ser det som ett sätt att kanske uppmuntra besökarna till att leka i naturen/det omkringliggande landskapet och att sudda ut gränserna mellan lekredskap och landskap.

Från Östra Ersboda inspirerades jag av:

- Idén om att kila in “naturen” mellan lekytor som ett sätt att skapa rumslighet.
- Att natur eller träddungar mellan traditionella lekytor skulle kunna uppmuntra till lek bland växtmaterial då växterna känns mer som en del av parken, jämfört med om de bara existerar som en inramning eller bakgrund till lekplatsen.
- Fördelen med att jobba med lekytor med olika vegetationstäthet.

Figur 11. Bild från Östra Ersboda äventyrslekplats. Till skillnad från Ulmedalens äventyrslekplats, där skogen fungerade som en inramning eller en bakgrund tilll lekparken, så är parkytorna i Östra Ersboda äventyrslekplats inkilade i skogslandskapet. Bilden är tagen från en lekyta och vi ser en annan lekyta genom en öppning mellan träden och blåbärsrisen.

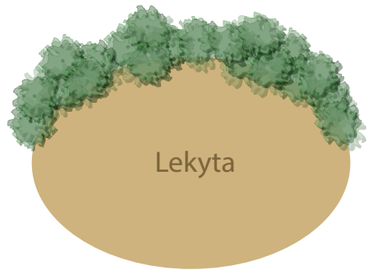

Figur 12. Grönska som ram som i Ulmedalens äventyrslekplats.

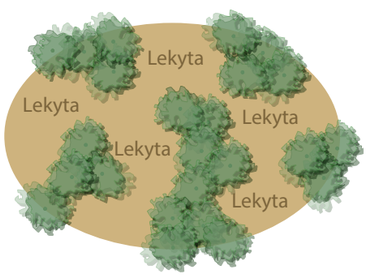

Figur 13. Grönska inkilad mellan lekytorna som i Östra Ersboda.

Bärparken

I Bärparken i Berghem fanns ett väldigt fint “lekbuskage”, se figur 14 och figur 15, som gick att krypa in i, den inspirerade mig till att fundera mer på hur växtmaterial kan användas som lekmaterial. Buskaget bestod av bland annat rönn och hade flera väldigt tydliga ingångar. Inifrån såg buskaget mycket annorlunda ut med få blad och tydligare sikt.

Figur 14. “Lek-buskaget” sett utifrån.

Figur 15. “Lek-buskaget” sett inifrån.

Från Bärparken inspirerades jag av:

- lekbuskaget
- Lekpotentialen i att skapa “hemliga” platser och rum.

Tybbleparken

I Örebro besökte jag olika platser för inspiration efter tips från Mimmi Beckman. Platsen som gjorde störst intryck på mig var Tybbleparken. Besöken gjordes efter intervjun med Mimmi Beckman den 7/10-2020 med hjälp av en cykel som jag fick låna av Örebro kommun.

I Tybbleparken inspirerades jag av skateparken som var gjord med målet att få in grönska eftersom skateparker annars kan kännas ganska gråa och sterila. Skateparken ramades in av träd och buskar och grönskande diken skiljde spår emellan se figur 16 och figur 17. Unga aspträd hade använts för att göra som ett stängsel eller en vägg runt ett av spåren och det skapade en semitransparet avskiljning, se figur 18.

Figur 16. Skateparken i Tybbleparken. Förutom de hårdgjorda spåren för skateboard och mountainbike är hela platsen täckt av grönska.

Figur 17. Trädgrupp och vattenelement i skateparken i Tybbleparken. Här har grönska vävts in i ett område som krävde en större yta av hårdjgort material och planteringen blir en central del av platsen.

Figur 18. Skatespår i Tybbleparken som avskärmas av unga aspträd vilket ger en skir men tydlig rumsbildning.

Från Tybbleparken inspirerades jag av:

- Att det alltid går att inkludera någon sorts grönska även i/omkring ytor som traditionellt kräver mycket hårdgjort markunderlag.
- Idén om att göra en sorts “labyrint” med unga aspträd som semitransparenta väggar.

Resultat

I detta avsnitt samanfattas resultatet av litteraturstudien i form av en punktlista med mål att uppnå med gestaltningen. Dessa mål beskrivs även mer utförligt med exempel på hur de kan uppnås i en lekmiljö.

Mål för gestaltningen

Gestaltningen baserades på resultaten från litteraturstudien och intervjun med Mimmi Beckman. I gestaltningen har jag även försökt framhäva eller utveckla de egenskaper som i analysen identifierades som fördelar eller möjligheter och förändra de egenskaper som identifierades som nackdelar eller hot. Nedan sammanfattas målen för gestaltningen:

En god lekmiljö bör ha plats för:

- Rollek (Lillemyr 2013:33).
- Regellek (Lillemyr 2013:34).
- Rörelselek (Lillemyr 2013:34).
- Konstruktionslek (Lillemyr 2013:34).

En god lekmiljö bör möjliggöra och uppmuntra till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Balansera (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Stödja (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Åla (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Krypa (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Rulla (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Gå (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Springa (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Hoppa (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Klättra (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Hänga (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).
- Kasta och fånga (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15).

En god lekmiljö bör främja lek genom att:

- Erbjuda aktiviteter för både barn och vuxna (Norén-Björn 1977:45).
- Låta barn leka på sin utvecklingsnivå (Norén-Björn 1977:45).
- Ge möjlighet att både vara för sig själv eller med andra (Norén-Björn 1977:45).
- Skapa en mötesplats för olika sorters människor (Norén-Björn 1977:45).
- Tillåta manipulering och förstörelse av lekmaterial (Norén-Björn 1977:46).
- Skapa starka sinnesupplevelser (Norén-Björn 1977:46).
- Erbjuda variation och slumpmässiga händelser (Norén-Björn 1977:46).
- Väcka nyfikenhet (Norén-Björn 1977:46).
- Platsen planeras som en helhetsmiljö (Norén-Björn 1977:194).
- Platsen har nog med plats och material för att leken inte ska hindras (Norén-Björn 1977:45).

På nästa sida presenteras möjliga exempellösningar som kan användas för att uppnå målen.

En god lekmiljö bör ha plats för:

Figur 19. En varierad lekmiljö möjliggör för olika sorters aktiviteter. Olika terrängförhållanden är lämpliga för olika sorters lekar och olika sorters miljöer kan inspirera till olika fantasi- och rollekar.

Rollek

Rollek kan t.ex. gynnas genom att skapa olika miljöer, se figur 19, som passar olika lekar och genom olika rum för olika stora grupper så att barnen kan få känna att de är ifred och kan komma in i leken. Genom att använda lekmaterial som inte är föreställande främjas fantasin och leken kan utvecklas, se figur 20.

Figur 20. Element som inte föreställer något särskilt kan med fantasins hjälp föreställa många olika saker. Det öppnar upp för fler möjliga lekar per yta, att olika personer lockas till samma plats och möts där och att samma element kan användas vid olika stadier av ett barns liv.

Regellek

För att gynna regellek kan en plats t.ex. gestaltas med stora sammanhängande ytor med upplevd avgränsning med olika vegetationenstäthet. Vissa regellekar kräver stora sammanhängande ytor för att utföras. En yta kan t.ex. upplevas som avgränsad med hjälp av staket, vegetation i form av t.ex. buskar eller träd, med hjälp av topografin eller möbler som bänkar och lyktstolpar, se figur 21. Vissa regellekar gynnas av att deltagarna enkelt kan komma överens om vilken yta som är bollplanen eller hur långt bort deltagarna kan springa under t.ex. kull eller burken. Olika regellekar kräver olika sorters terräng. Många bollekar som t.ex. basket kräver en öppen och plan yta medan lekar, se figur 22, som kurragömma gynnas av många olika gömställen och hinder, se figur 23, en varierad vegetation är därför det bästa för att maximera möjligheten till olika sorters regellek.

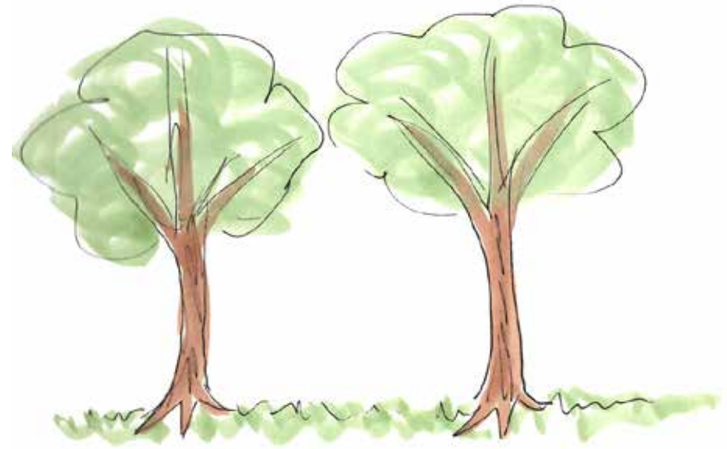

Figur 21, En så enkel detalj som två lika stora träd, lämpligt placerade brevid varandra, kan i leken föreställa ett fotbollsmål för den som behöver ett eller en portal till en annan värld för den som söker det.

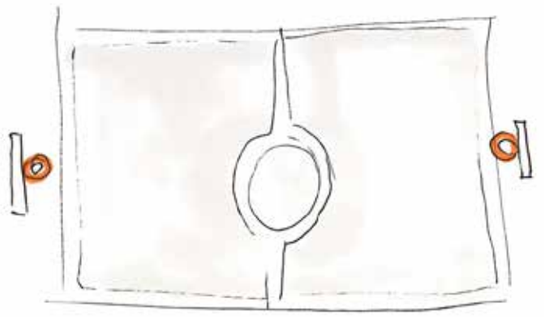

Figur 22, Öppna och plana ytor som basketplaner är bra till regellekar som t.ex “under hökens alla vingar”och olika bollsporter.

Figur 23, Ytor med hinder och tätare vegetation är bra till lekar som bruken och kurragömma.

Rörelselek

Rörelselek kan gynnas med en varierande terräng och med målpunkter som motiverar till rörelse, t.ex. en rutschkana på en kulle, se figur 26. Redskap som studsmattor, se figur 24, och gungor, se figur 25, kan möjliggöra och uppmuntra till rörelse som inte kan uppnås utan redskapen.

Figur 24. En studsmatta kan användas på många sätt i lek och till att förstärka upplevelsen av rörelse .

Figur 25. Gungor kan användas till att uppleva fart och rörelse själv eller i lekar med andra.

Figur 26. Rutschkanor kan användas till att uppleva fart men de går också att klättra uppför om ingen åker i dom och de kan fungera som en målpunkt som gör det mödan värt att springa upp för en trappa eller en kulle.

Konstruktionslek

Konstruktionslek gynnas genom löst material som får formas, förändras och förstöras. Pinnar, kottar, blad och äpplen men även material som sand, se figur 27, snö, se figur 28, och vatten, se figur 29 och figur 30, kan användas för att gynna konstruktionslek i en parkmiljö.

Figur 27. Baksand i en sandlåda är ett enkelt material att konstruera med och kan användas med eller utan former och verktyg.

Figur 28. I konstruktionsleken kan snö användas till att skapa både små och stora saker.

Figur 29. Vatten kan användas för att konstruera, förändra eller till att förstöra och kan tillföra mycket till konstruktionslek. Det kan både användas till en vallgrav som en vacker detalj i ett avancerat sandlådebygge eller till att skapa klassikern och föräldrafavoriten "geggamojja".

Figur 30. Vatten kan även öppna nya möjligheter till konstruktionslek, inte bara som ett material, utan som en miljö att bygga för och inspireras av.

En god lekmiljö bör möjliggöra och uppmuntra till övning av grovmotoriska rörelser som att:

Balansera

Att balansera uppmuntras genom olika föremål som ger möjlighet att öva balans med olika svårhetsgrad. T.ex med hinderbana, slackline, se figur 31, och balans-spång, stenar och stockar, se figur 33, kanter, se figur 32, och låga staket i parken och mönster i mark, se figur 34 och 35, kan uppmuntra till att balansera. Redskap som stockar och slackline ökar svårighetsgraden eftersom de rör sig och inte sitter helt fast och stilla i marken. Redskap med olika ytor och som beter sig olika i till exempel regn gynnar utvecklingen av denna färdighet.

Figur 31. En slackline är ett sätt att öva balans på som passar även väldigt höga utvecklingsnivåer. Övningen kan göras lättare med hjälp av stöd.

Figur 32. Kantstöd till t.ex. växtbäddar kan användas för balansgång. Växterna i planteringen kan fungera som stöd eller så kan de vara ett hinder.

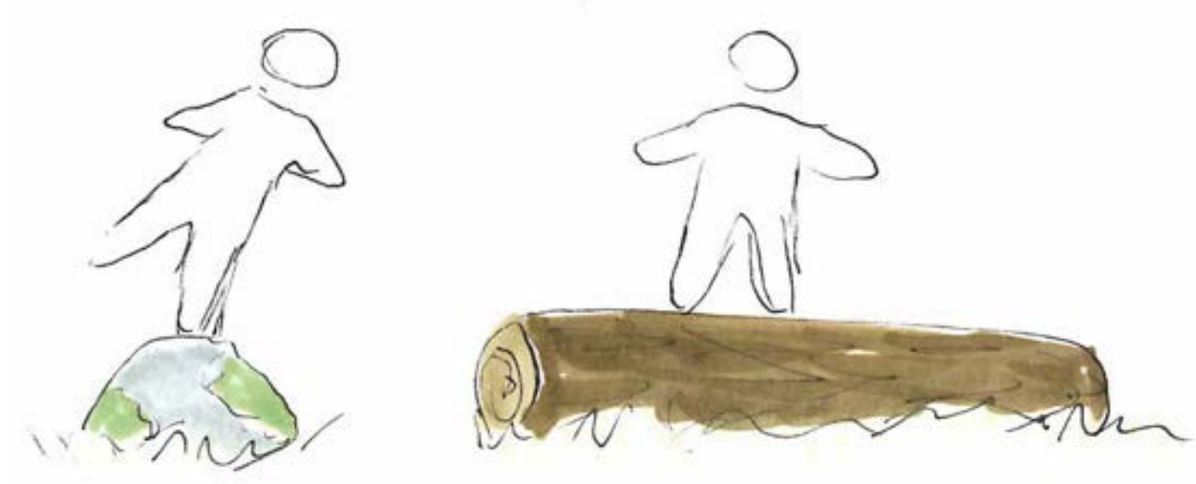

Figur 33. Stockar och stenar är exempel på redskap som bl.a. kan användas för att öva balans. Stenar kan ha olika runda eller ojämna former och vara olika svåra att balansera på, de kan även vara olika hala beroende på om det t.ex. har regnat. Stockar kan vara olika svåra att balansera på beroende på hur stor diameter de har, hur raka de är och beroende på om de sitter fast eller kan rulla.

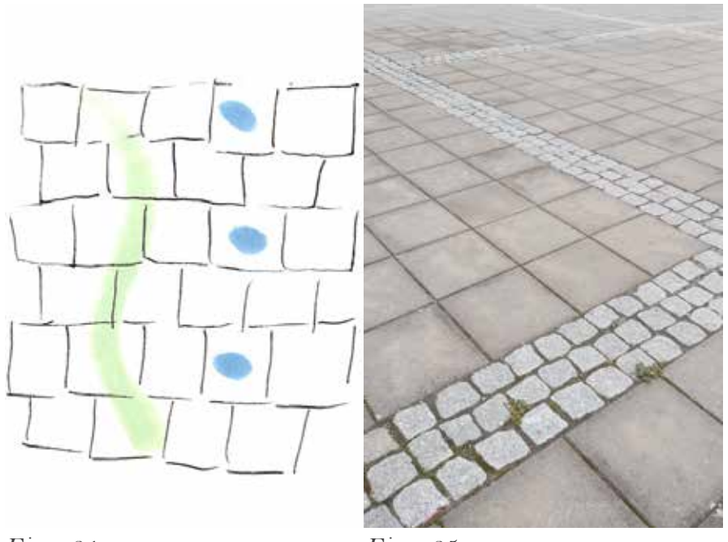

Figur 34.

Figur 35.

Mönster på marken, antingen målade mönster, som i skissen till vänster, eller mönster i smågatsten, som i fotot till höger, kan uppmuntra till att öva balans på ett väldigt tryggt sätt.

Stödja

En plats kan erbjuda möjligheten till att stödja sig genom t.ex. väggar, stolpar och träd, se figur 37, intill hinder och genom löst material som t.ex. en stadig pinne till stöd, se figur 36.

Figur 36. Att stödja sig kan göras med lösa föremål som t.ex. en bra pinne eller en käpp.

FIgur 37. Det går också att stödja sig mot fasta föremål i närheten, som t.ex. emot en väl placerad trädstam eller en stolpe avsädd för ändamålet.

Åla/krypa

Genom buskar och låga hinder som buskar, se figur 38, broar, tunnlar och ihåliga stockar, se figur 39, kan barn uppmuntras till att åla eller krypa. Aktiviteterna kan också uppmuntras genom intressanta detaljer som placeras långt ner, som t.ex. intressanta växter och kryp i markvegetationen, se figur 41, eller målningar/utsmyckningar i marknivå, se figur 40.

Figur 38. Buskar kan vara roliga att krypa och leka i, förslagsvis buskar utan taggar eller med ett mycket tätt växtsätt.

Figur 39. Tunnlar och håligheter av olika slag uppmuntrar till att krypa och åla. Tunnlar och håligheter kan vara byggda för ändamålet eller vara föremål som råkar ha den formen, som t.ex. en stor ihålig stock.

Figur 40. Att krypa/åla kan uppmuntras genom utsmyckningar och detaljer som bara kan ses i marknivå, t.ex. en målning av en mushåla i botten av en lekstuga.

Figur 41. Intressanta detaljer i marknivå kan uppmuntra barn till att krypa och åla, som t.ex. blommor och kryp eller ett markunderlag med fina småstenar.

Rulla

Att rulla möjliggörs bl.a med hjälp av höjdskillnader, olika brant lutning, se figur 42, och genom torra och förhållandevis mjuka ytor som klippt gräs eller gumiasfalt som är bekväma att rulla på.

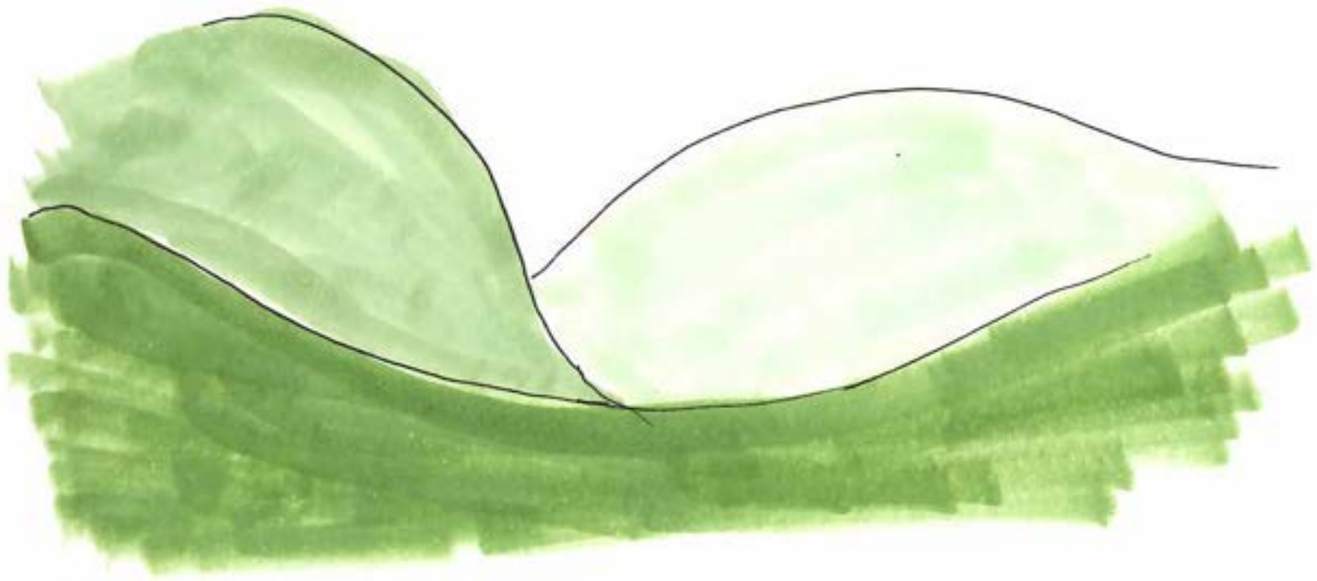

Figur 42. Olika branta sländer är en förutsättning för att kunna rulla och för att kunna rulla på ett sätt som passar sin egen utvecklingsnivå och förmåga till kroppskontroll.

Gå

Att gå kan övas genom att använda olika sorters markunderlag att ta sig fram på, se figur 44, och olika sorters topografi, se figur 43.

Figur 43. Olika lutning och olika jämn mark är ett bra sätt att öva på att gå eller på andra sätt ta sig fram, t.ex. med hjälp av rullstol.

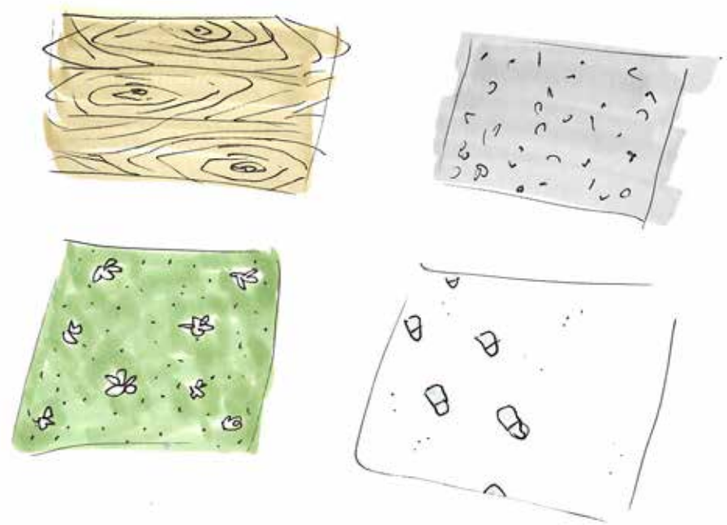

Figur 44. En variation av olika sorters markunderlag är positivt för att bättra sin förmåga att gå eller på annat sätt ta sig fram. Markunderlag kan vara hårda som asfalt och mjuka som klippt gräs och jämna som slipat trä eller ojämna som snö.

Springa

Att springa kan övas genom olika sorters markunderlag, olika topografi och genom fri väg, se figur 45 och 46, mellan målpunkter, se figur 45 och 46, som ger motivation till att springa.

Figur 45. För att kunna springa tryggt och ostört krävs det att det är fri sikt mellan olika målpunkter som någon skulle vilja springa emellan.

Figur 46. Hinder som t.ex. tät vegetation ellan målpunkter kan stoppa eller försvåra springandet eller värre, öka riskten för krockar och olyckor.

Hoppa

Med hjälp av redskap och möblering som möjliggör att hoppa över, se figur 47, emellan, se figur 48, ned i, se figur 50, ifrån och upp till, se figur 49, som t.ex. stockar, stenar, diken, kanter, vattenpölar och bänkar uppmuntras övning av rörelsen.

Figur 47. En bäck eller en vattenpöl kan uppmuntra besökare till att hoppa över den för att ta sig till andra sidan eller fram och tillbaka för skojs skull.

Figur 48. Föremål som t.ex. stenar eller byggda platåer med lagom avstånd emellan kan uppmuntra till att hoppa från den ena till den andra.

Figur 49. Redskap som lådor eller olika höga stubbar kan uppmuntra till att öva på att hoppa till olika höjder.

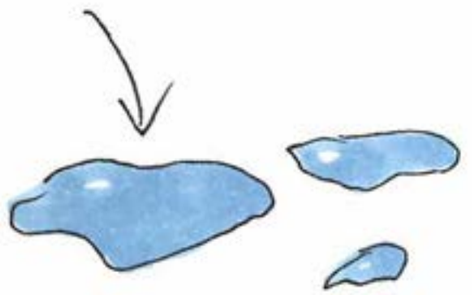

Figur 50. Element som vattenpölar eller målpunkter som t.ex. cirklar ritade i markunderlaget kan motivera till att hoppa och försöka landa i dem.

Klättra

Klättring kan möjliggöras med hjälp av t.ex. klättervägg, se figur 51, klätterställning, klätterträd, större stockar och stenar, slänter, bänkar, rep/repstege, se figur 53, och ditförd snö/ej längre användbar fallskyddssand, se figur 52.

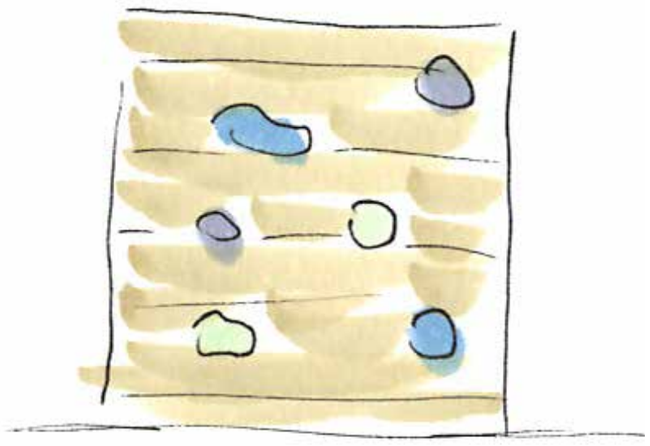

Figur 51. Redskap som klätterväggar och klätterställningar är utmärkta hjälpmedel för att öva på att klättra.

Figur 52. Snöhögar eller skapade höjder av jord eller sand skapar miljöer där det går att klättra.

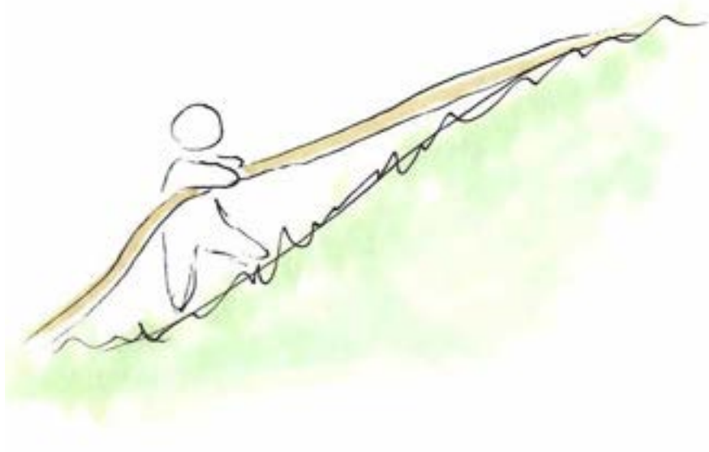

Figur 53. Redskap som rep, trappsteg eller stegar kan variera klättringsövningen/leken och möjliggöra klättring för fler på samma gång.

Hänga

Med hjälp av t.ex. låga grenar i träd, se figur 55, klätterställningar, volträcke, se figur 54, romerska ringar, stolpar, klätterrep och stegar, se figur 53, kan barn uppmuntras till att hänga.

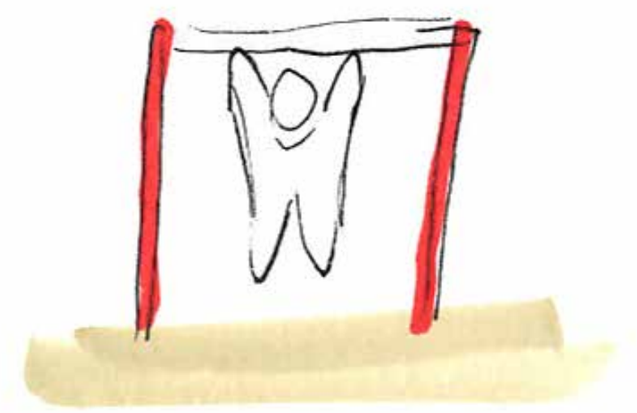

Figur 54. Att öva på att hänga kan göras med redskap gjorda för ändamålet som t.ex. volträcke. De kan även användas i lekar och i andra utmaningar som att klättra och volta.

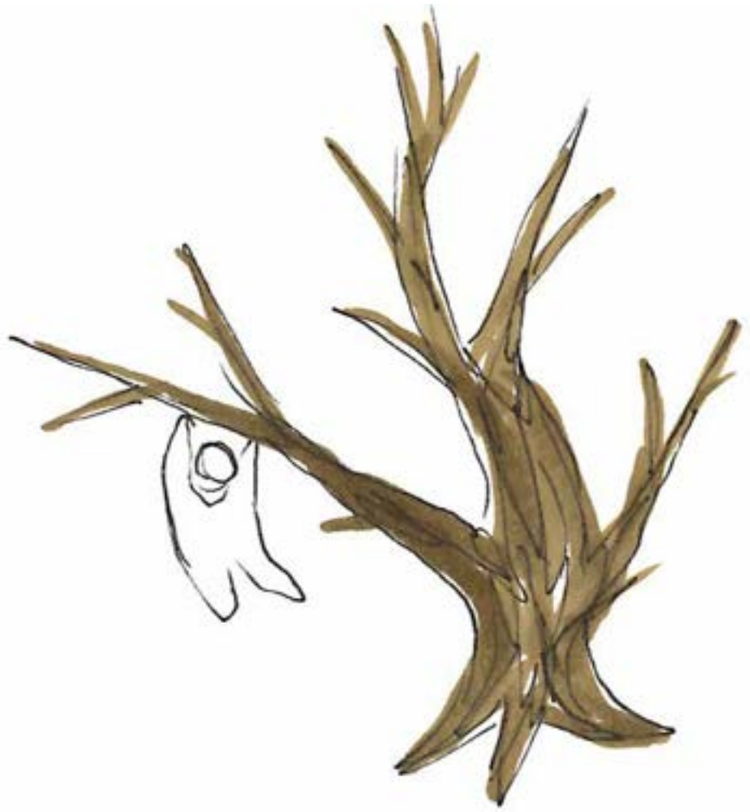

Figur 55. Att hänga kan göras med hjälp av t.ex. träd med låga och stadiga grenar och andra element som inte egentligen är gjorda för ändamålet. Olika möjligheter till att hänga, som olika lutning på handtaget och olika material att greppa runt, breddar barnens kompetens och den möjliga svårighetsgraden.

Kasta och fånga

Möjligheten att kasta och fånga gynnas av tillgången på rörligt material som kan kastas och fångas på platsen. Det gör att besökaren inte behöver att planera genom att själva ta med sig t.ex. en boll. Naturmaterial från växter på platsen, som kottar och frukter, kan med fördel användas, se figur 56. Olika sorters målpunkter kan även gynna viljan att kasta som t.ex. en trädformation som bildar ett sorts mål, se figur 57, ett plank som ger ifrån sig ett ljud när det träffas, se figur 58, eller en vattenpöl där vattnet plaskar och låter när något kastas ner i den.

Figur 56. Exempel på material som går att kasta med: stenar, äpplen, körsbär, en snöboll, ett ekollon, en tallkotte och en gren.

Figur 57. Grenklykor eller träd som står brevid varandra kan bilda "mål" att sikta på vilket skapar en utmaning och en motivation till att vilja sikta och kasta.

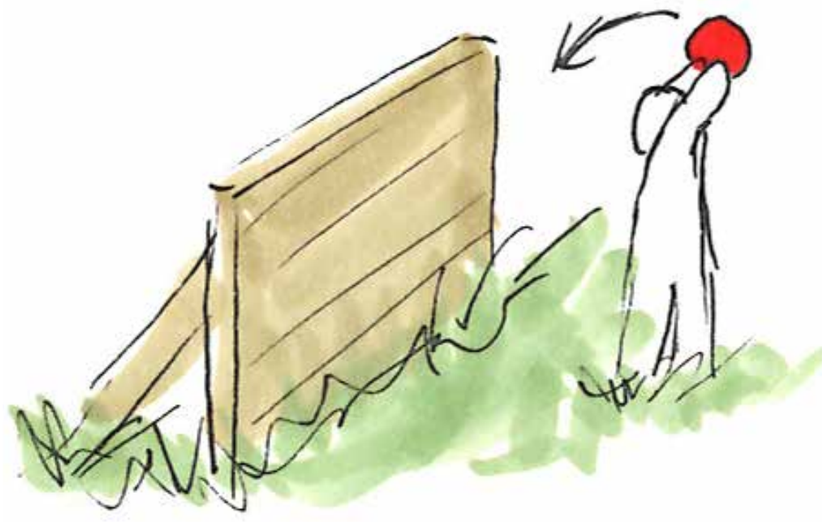

Figur 58. Ett bollplank kan fungera som en målpunkt att kasta eller skjuta emot. Planket kan ge ifrån sig olika ljud beroende på vilket föremål som kastas och hur hårt man träffar, vilken kan vara en motivation till att fortsätta experimentera med kast.

En god lekmiljö bör främja lek genom att:

Erbjuda aktiviteter för både barn och vuxna

För att engagera både barn och vuxna behöver det finnas möjlighet till aktiviteter med olika svårighetsgrad, se figur 59, som finns intill varandra, eller redskap som kan anpassas efter användarens förmåga. Att omsorgsfullt gestalta med både barn och vuxna i åtanke kan vara att blanda in saker som vuxna efterfrågar, som t.ex. utegym och sittplatser. På så vis ökar sannolikheten för att vuxna och barn besöker lekplatsen tillsammans.

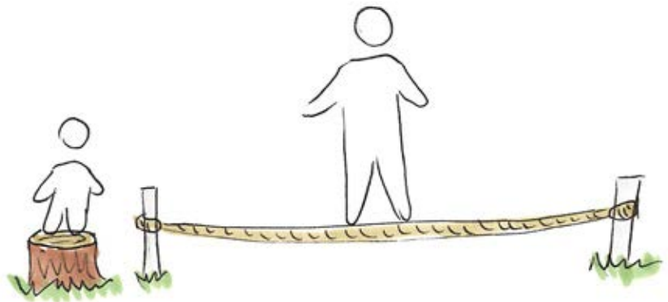

Figur 59. Att placera redskap som är olika svåra att använda nära varandra ger möjlighet för barn och vuxna att öva på samma saker tillsammans men ändå utifrån sina respektive utvecklingsnivåer.

Låta barn leka utifrån sin utvecklingsnivå

Så kallat manipulerbart och ej föreställande lekmaterial kan användas på många olika sätt, av barn i olika åldrar och utifrån olika utvecklingsnivåer och gör att barn kan leka på sin utvecklingsnivå, se figur 60 och figur 61.

Figur 60. Material som kan användas på olika sätt gör att barnen kan använda samma material utifrån sina egna utvecklingsnivåer.

Figur 61. Att prioritera multifunktionella och ej föreställande redskap möjliggör största möjliga variation av lek. I skissen ser vi en stock som används för balanslekar, till att hänga, klättra, krypa och i fantasilekar. Det kan vara lättare att jobba med redskap som kan användas till vad barnen själva känner att de vill använda dem till än vad det är att försöka skapa ett redskap för var och en av dessa olika funktioner och utvecklingsnivåer.

Ge möjlighet att både vara för sig själv eller med andra

Genom att skapa rum med potential för olika stora sällskap så att barn kan välja att vara för sig själva eller med andra, se figur 62.

Figur 62. Olika öppna ytor och olika stora och täta rum ger möjlighet för olika stora sällskap att få en plats och för grupper eller enskilda personer att flytta sig till en plats med fler eller färre andra människor.

Skapa en mötesplats för olika sorters människor

Genom att möjliggöra olika sorters aktiviteter så att olika sorters människor kan dras till platsen och mötas.

Tillåta manipulering och förstörelse av lekmaterial

Material som t.ex. pinnar, snö, stockar, kottar och blommor som är material som återkommer naturligt från vegetationen och därför inte kostar något att ersätta. De är därför material som barn kan tillåtas manipulera eller förstöra i lek, se figur 63.

Figur 63. Exempel på material som kan få manipuleras och förstöras utan att det förstör platsen eller krävs reparation.

Skapa starka sinnesupplevelser

Starka sinnesupplevelser kan uppnås genom att gestalta med element som stimulerar de fem sinnena lukt, se figur 64, hörsel, se figur 65, känsel, se figur 66, smak, se figur 67, och syn, se figur 68, som t.ex. material som känns olika, växtmaterial som doftar eller är ätbara, markunderlag som låter när man går på det och starka färger och former. Effekten av den varierade vegetationen kan förstärkas av årstidsförändringar.

Figur 64. Katsura, kamomill och syrén är exempel på växter som ger doft under olika årstider.

Figur 65. Fågelsång och ljudet av regn stimulerar hörselsinnet.

Figur 66. Vassa barr, stråva grässtrån och kallt vatten är alla exempel på saker som stimulerar känseln.

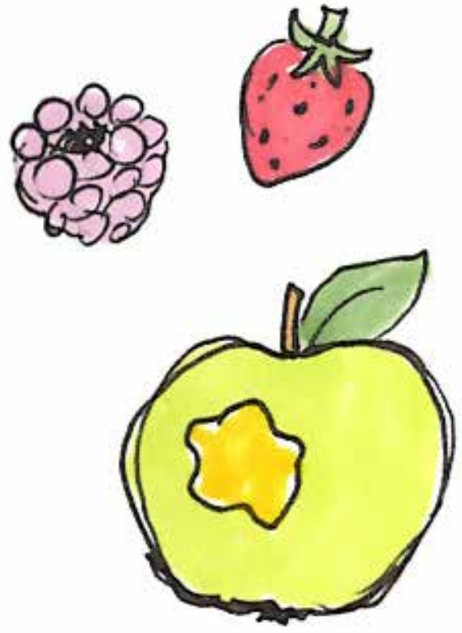

Figur 67. Frukt och bär går att äta och stimulerar smaksinnet.

Figur 68. Olika visuella upplevelser kan skapas med olika färg och form och dessa intryck kan variera under årstiderna.

Erbjuda variation och slumpmässiga händelser

Årstidsförändringar, se figur 70 och 71, föränderligt lekmaterial och biologisk mångfald i form av t.ex insekter, se figur 69, och djur skapar variation och slumpmässiga händelser.

Figur 69. Att främja biologisk mångfald kan skapa unika upplevelser för besökare på lekplatsen i form av t.ex. en groda som kväker eller en fågel som flyger förbi.

Figur 70.

Figur 71.

Årstidsförändringar skapar variation och olika möjliga upplevelser vid olika årstider.

Väcka nyfikenhet

Nyfikenhet kan väckas med hjälp av brutna siktlinjer, genom utsmyckningar eller platser som är svåra att hitta och genom att skapa olika rum/delar av platsen som ger olika estetiska intryck och lekmöjligheter. Brutna siktlinjer och rumslighet gör att besökaren inte kan få en total överblick över platsen utan att utforska.

Platsen planeras som en helhetsmiljö

Med ett sammanhängande koncept och/eller med en genomgående stil eller ett tema ksn platsen upplevas som en helhetsmiljö.

Platsen är rymlig och har gott om material för att främja fri lek

Med hjälp av olika miljöer och rum så att flera kan samexistera, att det finns fler än ett exemplar av olika lekredskap som t.ex. gungor om plats finns och rikligt med annat lekmaterial som pinnar och frukt så att det räcker till alla så att leken inte avbryts.

Inventering

I detta avsnitt presenteras resultatet av inventeringen av arbetsområdet med situationsplan, inventeringsplan och med foton från platsen tagna under inventeringen i september 2020.

Översiktsplan

Figur 72: Översiksplan. Skala 1:50 000/A3

Situationsplan

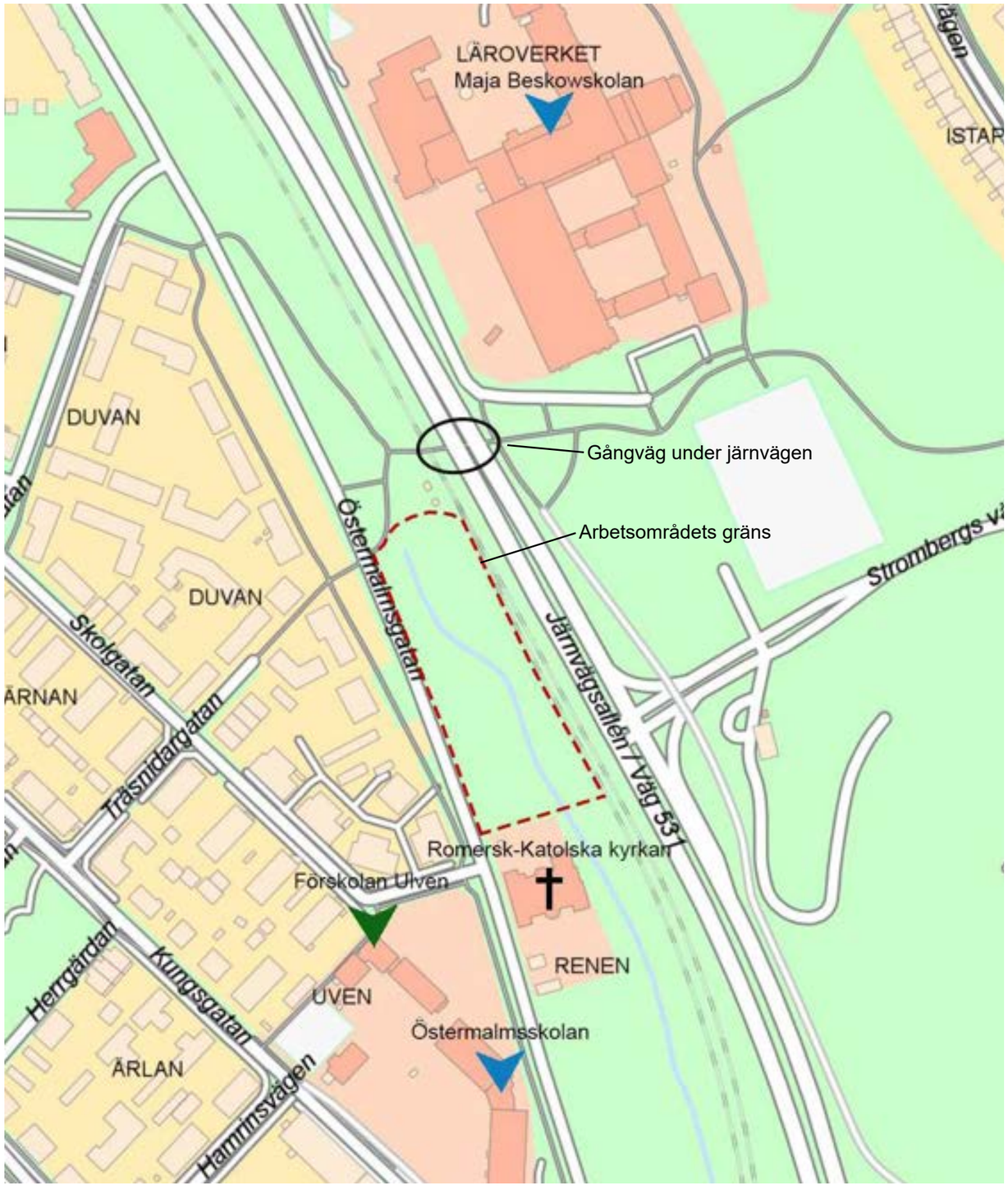

Figur 73: Situationsplan. Skala 1:2500/A3

Djupbäcksängarna

Området liggar i Östermalm, Umeå, och är en del av ett grönt stråk som följer Östermalmsgatan nästan hela vägen till Umeå Östra station, se figur 72. På områdets östra sida går järnvägen och en ganska tungt trafikerad bilväg, se figur 73. Väster om området finns ett bostadsområde med lägenhetshus mellan 2 och 8 våningar höga, inom bostadsområdet finns också en grundskola och en förskola, se figur 73. Det finns även en grundskola på den nord-östra sidan av området på andra sidan järnvägen, se figur 73. Strax norr om arbetsområdet finns en gångväg under järnvägen och väg 531 som möjliggör passage från den östra sidan av järnvägen, se figur 73. Söder om arbetsområdet ligger en kyrka, se figur 73.

Arbetsområdet

Arbetsområdet är en del av det långsmala grönområdet Djupbäcksängarna, se figur 73. Djupbäcken rinner igenom arbetsområdet och fortsätter vidare söderut, se figur 73. Vattnet rinner norrifrån och bäcken är nedgrävd i en kulvert i grönområdet norr om arbetsområdet , se figur 73. Området har relativt stora höjdskillnader och bullevallar bildar kullar i områdets syd-östra del, se figur 74. Vegetationen består av klippt gräs, buskar och en variation av träd, bl.a klotpil, björk, äppel och olika gransorter som är placerade som solitärer eller i små grupper, se figur 74. Det finns ingen trottoar mot Östermalmsgatan och inte heller något övergångsställe i direkt anslutning till arbetsområdet, se figur 86 och 74. Järnvägen löper precis bredvid Djubäcksängarna och dess staket tar upp hela arbetsområdets östra långsida, se figur 74.

Blå vägen

Strömb

Östermalmsgatan

Blickpunkter där fotona är tagna, se figur 75-86

Mur mot tågrälsen

Tågräls

Djupbäcken

Klippt gräs

Flerfamiljshus

Höjdkurvor med 0,5 meters ekvidistans

Lövträd

Barrträd

Träbro

Buskar

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

+7.0 +8.0 +9.0 +10.0

Figur 74: Inventeringsplan

1:500/A3

1m 5m 10m 20m 40m

Foton från platsen

1. Figur 75.“Entrén” till platsen. Platsen har i dagsläget inte någon tydlig och välkomnande enntré.

2. Figur 76. En grupp träd, framförallt björkar, med stubbar utspridda ibland dem. Detta användes i gestaltningsdelen som inspiration till att göra en hinderbana.

3. Figur 77. Vattenmynningen till bäcken. Bäcken går upp i dagen i arbetsområdet.

4. Figur 78. Utsikten från parken till bostadshusen bredvid.

5. Figur 79. Stängslet till järnvägen. Stängslet tar mycket plats visuellt i parken.

6. Figur 80. En trädgrupp av klotpil på toppen av en kulle. Den här trädgruppen skapar ett tak och rumslighet vilket kan vara användbart för lek.

7. Figur 81. Vy västerut mot Östermalmsgatan. Det finns ingen trottoar på parksidan.

8. Figur 82. Järnvägen och blå vägen taget från kullen. Muren till järnvägen och trafiken bakom den, inkl. tågtrafiken och biltrafiken på vägen bortom rälsen, syns tydligt härifrån.

9. Figur 83. Bron som går över bäcken känns otrygg och ostadig.

10. Figur 84. Bron som går över bäcken känns otrygg och ostadig.

11. Figur 85. Utsikt in mot parken taget i parkens sydligaste del där höjdskillnaden är som störst.

12. Figur 86. Kullen sedd uifrån parken. Det saknas trottoar parksidan av Östermalmsgatan.

Analys

I detta avsnitt presenteras och diskuteras platsen styrkor, svagheter och potential i form av en SWOT-analys.

Analys

Efter inventeringen gjordes en SWOT-analys för att kartlägga platsens styrkor, svagheter, potential och faror som en lekmiljö för barn. Styrkor beskriver positiva egenskaper som platsen har idag, Svagheter beskriver negativa egenskaper som platsen har idag, möjligheter beskriver positiva egenskaper som platsen skulle kunna få i framtiden och hot beskriver potentiella problem eller nackdelar som platsen skulle kunna få i framtiden. Styrkorna, svagheterna, möjligheterna och hoten beskrivs i plan på de nästkommande sidorna, se figur 87, figur 88, figur 89 och figur 90.

Styrkor

Djupbäcken rinner igenom hela arbetsområdet och bidrar till god dagvattenhantering, ger ett potentiellt lekvärde, ger ett estetiskt värde och fungerar som en röd, sammanhållande tråd för platsen. Området har bullervallar med höjdskillnader på, som mest, 5 meter. Dessa höjdskillnader skulle kunna bidra till ett stort lekvärde, och det är därför något jag vill bevara och utveckla i mitt gestaltningsförslag. Det är gott om grönska på platsen, det finns många olika trädsorter och under inventeringen hittades tecken på djurliv i form av ett par uppätna kottar och en gräsand i bäcken. Två trädgrupper bedömdes vara särskilt värdefulla och ha lekvärde, dessa är en samling trädstammar och stubbar som kan användas som en hinderbana, se figur 87 och figur 76, och en samling klotpilar som tillsammans bildar som ett tak, se figur 87 och figur 80.

Styrkor

1. Bäcken ger ett estetiskt värde och bidrar till effektiv dagvattenhantering, se figur 87.
2. Parken har mycket grönska och många olika trädsorter, två trädgrupper har markerats som särskilt värdefulla, se figur 87.
3. De starka höjdskillnaderna ger ett upplevelse- och lekvärde, se figur 87.
4. Det finns tecken på djurliv och biologisk mångfald.

Svagheter

1. Bullervallarna gör att det är svårt att se in till och ta sig in till parken, se figur 88.
2. Tydliga och välkomnande entréer saknas.
3. Parken är omgiven av trafik på bägge sidor vilket skapar buller, otrygghet och barriärer, se figur 88.
4. Det finns ingen trottoar på sidan mot Östermalmsgatan vilket kan upplevas som otryggt och göra det svårare att ta sig in i parken, se figur 88, figur 81 och figur 86.
5. Parkens enda markunderlag är klippt gräs vilket inte är tillgänglighetsanpassat.
6. Belysning saknas i parken vilket kan göra att platsen känns otrygg.
7. Bäcken kan göra att platsen känns otrygg, se figur 88.
8. Den enda bron över bäcken känns ostadig och otrygg, se figur 88 och figur
9. Muren till tågrälsen tar mycket plats och gör att parken känns instängd och grå, se figur 88.

Möjligheter

1. Parken ligger centralt med få omkringliggande lekplatser, behovet av lekmiljö är därför stort., se figur 73.
2. Det finns skola och förskola i närheten vilket gör att barn i sin vardag passerar platsen, se figur 73.
3. Bäcken kan ge ett lekvärde, se figur 89.
4. Höjderna kan användas för att skapa lekvärde, se figur , se figur 89.

Hot

1. Bäcken kan vara farlig för barn och gör att parken känns otrygg, se figur 90.
2. Parken är omgiven av trafikerade gator och tågräls vilken kan vara ett trygghets- och miljöproblem, se figur 90.
3. Det är svårt att ta sig över från andra sidan tågspåren, parken kan därför vara svår att ta sig till, se figur 90.
4. Ett större antal besökare kan ge slitage, nedskräpning och störning av djurlivet.

Svagheter

Området är omgivet av trafik på båda långsidor och dessutom saknas det ett övergångsställe nära platsen, se figur 88, figur 81 och figur 86 . Det försämrar tillgängligheten av platsen och ger dessutom problem i form av buller. Området saknar belysning och eftersom hela platsen utgörs av klippta gräsytor och dessutom till stor del med stark lutning är det i dagsläget inte en särskilt tillgänglig plats för personer som använder t.ex rullstol, rullator eller barnvagn. Muren till tågrälsen tar upp mycket plats och är ett av de tydligaste, genomgående visuella intrycken på platsen, se figur 79. Dessvärre är den väldigt grå, inte särskilt estetiskt tilltalande och gör att platsen känns instängd.

Möjligheter

Parken ligger centralt, nära Umeå Östra och nära tre olika skolor och förskolor, se figur 73. Placeringen ger således platsen potential att bli en uppskattad lekmiljö då den ligger där barn och barnfamiljer redan rör sig. Både bäcken och bullervallarna kan ge ett stort lekvärde och ge platsen sin unika identitet som lekmiljö, se figur 89.

Hot

Bäcken kan utgöra en drunkningsrisk och gör att platsen känns otrygg vilket kan försämra upplevelsevärdet eller till och med göra så att föräldrar inte låter sina barn vistas på platsen, se figur 90. Den omkringliggande trafiken, inklusive avsaknaden av trottoar och övergångsställe, kan utgöra en fara och göra att platsen känns otrygg, se figur 90. Tågrälsen utgör en tydlig barriär som, trots en närliggande gångtunnel, gör det svårt att hitta in till platsen från den nord östra delen av rälsen, se figur 90. Ett ökat antal besökare kan ge ett större slitage på grönskan och på djurlivet som identifierades som styrkor för platsen, inte minst de klippta gräsytorna riskerar att förstöras.

Bäcken har identifierats som en styrka, en svaghet, en möjlighet och ett hot, den kan ge ett stort lekvärde men kan också vara en direkt fara.

Programplan

1. Behåll Djupbäcken och möjligheten till kontakt med vatten men anpassa bäcken för tryggare lek efter Boverkets rekommendationer.
2. Behåll klotpilarna.
3. Behåll och utveckla trädgruppen med stubbar till en längre hinderbana.
4. Utöka den befintliga grönskan och vegetationen med fler arter för att förhöja värdet av varierad växtlighet och för att skapa ökad rumslighet för lek.
5. Behåll och utveckla höjdskillnaderna för att skapa lekvärde.
6. Gynna biologisk mångfald med hjälp av t.ex träd som gynnar fåglar och pollinerare för att väcka nyfikenhet och ett intresse för naturen hos barn.
7. Skapa välkomnande och synliga entréer som gör att besökare hittar in till parken.
8. Placera ut minst ett övergångsställe för att öka tryggheten och göra det lättare att ta sig till parken.
9. Använd tillgängligare och slitstarkare markunderlag, som t.ex. stenmjöl eller betongplattor, för gångvägar och samlingplatser för att öka tillgängligheten för personer som använder t.ex. rullstol, rullator eller barnvagn och för att minimera slitaget på gräsytorna.
10. Ge platsen belysning för ökad trygghet och för förenklad användning kvälls - och vintertid.
11. Installera nya och fler broar för förenklad korsning av bäcken.
12. Använd vegetation till att gömma muren till tågrälsen och minimera det visuella intrycket av den omkringliggande trafiken.

Blå vägen

Strömb

Östermalmsgatan

Trädgrupp med stubbar som kan användas som hinderbana

Bäcken bidrar till god dagvattenhantering och ger ett estetiskt värde

Grupp med klotpilar som bildar ett tak

Höjdskillnaderna skapar lekvärden och upplevelsevärden

1:500/A3

1m 5m 10m 20m 40m

Tågräls

Bäcken kan upplevas som otrygg

Blå vägen

Tågrälsen skapar en barriär som gör det svårare att ta sig till parken

Östermalmsgatan bildar en barriär och kan skapa trygghets- och säkerhetsproblem

Östermalmsgatan

Tågtrafiken kan skapa bullerproblem som försämrar upplevelsevärdet i parken

Trafiken på Östermalmsgatan kan leda till bullerproblem

Det finns bara en bro över bäcken och den känns ostadig och otrygg

Bullervallarna utgör en barriär som gör det svårt att ta sig in i parken

Det finns ingen trottoar på sidan mot Östermalmsgatan

1:500/A3

1m 5m 10m 20m 40m

Blå vägen

Grundskola

Bäcken kan användas för att skapa lekvärden

Östermalmsgatan

Höjdskillnaderna kan användas för att skapa lekvärden

Grundskola och förskola

1:500/A3

1m 5m 10m 20m 40m

Bäcken kan göra att parken upplevas som otrygg

Blå vägen

Tågrälsen kan utgöra en barriär som gör det svårare att ta sig till parken

Tågtrafiken kan skapa bullerproblem som försämrar upplevelsevärdet i parken

Östermalmsgatan kan utgöra en barriär och skapa trygghets- och säkerhetsproblem

Östermalmsgatan

Trafiken på Östermalmsgatan kan leda till bullerproblem

1:500/A3

1m 5m 10m 20m 40m

Tidigare versioner av gestaltningen.

I detta avsnitt presenteras några av de tidigare versionerna av gestaltningen som tagits fram under skissarbetet. Syftet är att ge en bild av arbetsprocessen och visa hur gestaltningen växt fram.

Tidiga versioner av gestaltningen

Skiss ett

I alla tidiga skisser som jag presenterar löper gångvägen igenom hela lekparken. Syftet var att göra parken så tillgänglig och promenadvänlig som möjligt. I det färdiga förslaget tar den tillgängliga gångvägen slut i mitten av parken och möts av en smalare grusväg eftersom höjdskillnaderna i den södra delen av parken gör det svårt att anägga en tillgänglig gångväg där.

Sandleken är, i den här skissen placerad vid ån i en ganska brant slänt då jag hade en idé om att kombinera sand- och vattenlek till en sorts konstgjord lekstrand. Idén övergavs till slut då jag misstänkte att för mycket av sanden skulle ha runnit ner i ån och att det riskerade att stoppa vattenflödet samt att påfyllning av sand hade behövts för ofta.

I de tidigare skisserna finns två rutschkaneområden för att minimera köbildning och trängsel men det övergavs i senare versioner för att ge mer plats åt en pulkabacke.

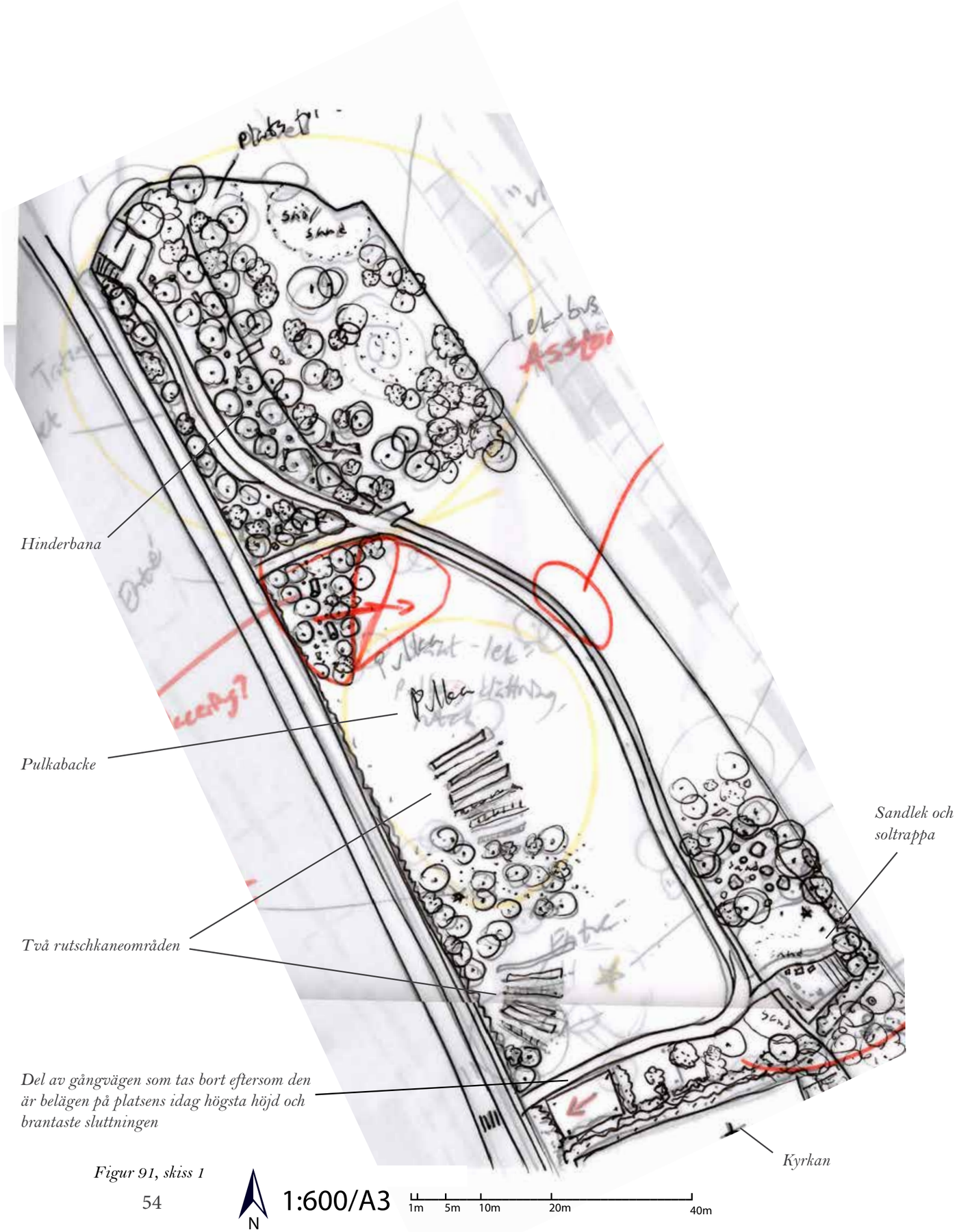

Figur 91, skiss 1

Skiss två

I den här versionen har sandleken flyttats till en något planare del men ligger fortfarande intill ån. Den flyttas till sist bort ifrån ån som tidigare nämnt.

Gångvägen delar sig i den här versionen och ger besökarna möjlighet att promenera även på andra sidan ån. Jag gick till sist ifrån den gestaltningen för att ge den delen av platsen en vildare skogskänsla, för att marken lutar ganska kraftigt på den sidan och jag var rädd att det skulle krävas mycket markprojektering för att få gångvägen tillgänglig och för att jag upplevde att det blev en gång som inte riktigt ledde någonstans.

I den här versionen dyker en soltrappa upp på platsen där sandleken var placerad i det tidigare förslaget. Den flyttades till sist för att hamna på en plats med mer sol.

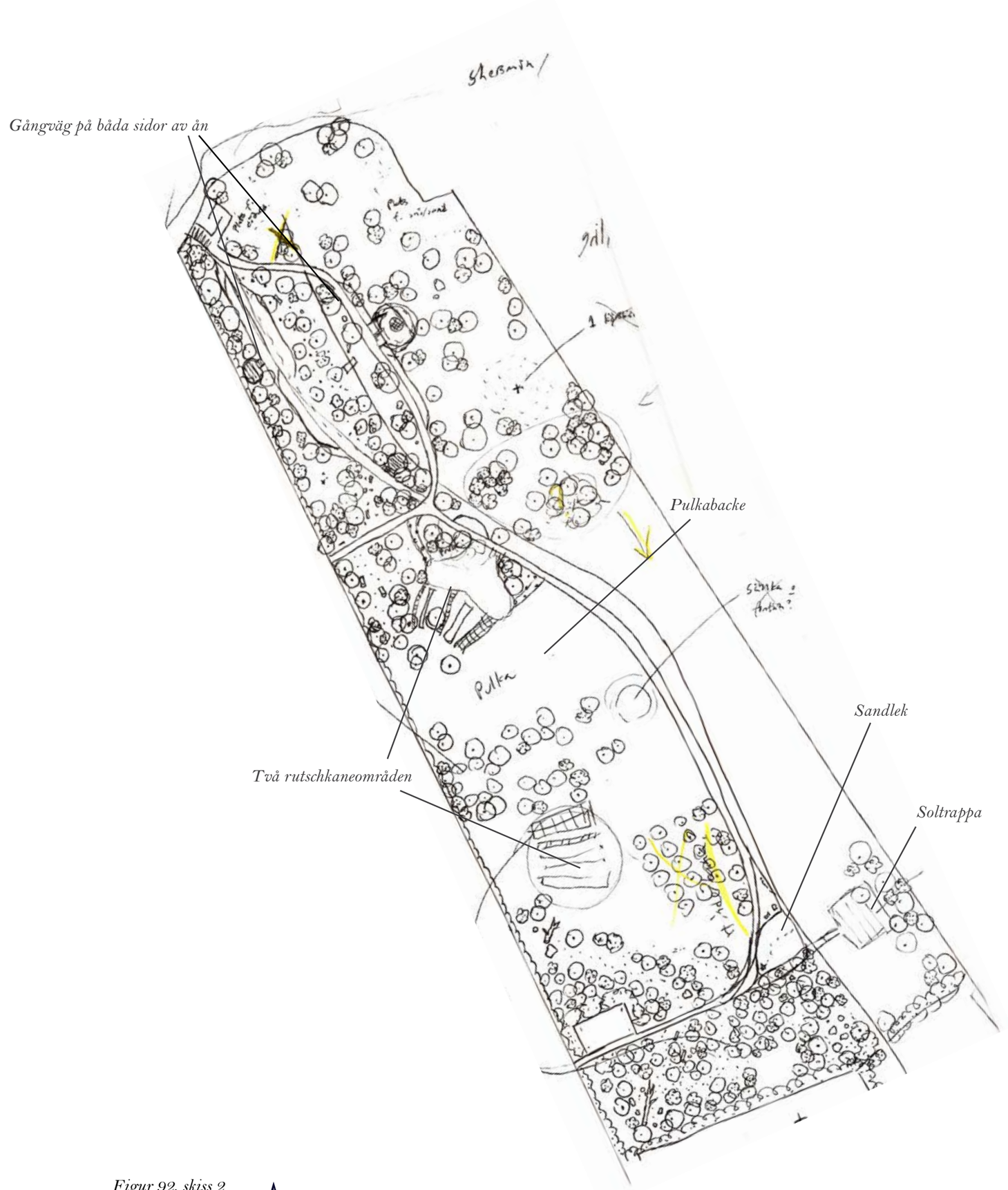

Figur 92, skiss 2

Skiss tre

Här har soltrappan flyttats och är nära sin slutgiltiga plats. Rutschkaneområdet har blivit ett område men det flyttas något i det slutgiltiga förslaget för att bättre utnyttja den befintliga kuperingen.

I den här versionen går hinderbanan på båda sidor av gångvägen. Syftet vara att den skulle kunna användas av flera personer samtidigt. Det visade sig till sist bli lite för trångt och i det slutgiltiga förslaget är hinderbanan bara på ena sidan av gångvägen. Gångvägen är dessutom rakare föra att minimera problem med den befintliga kuperingen.

Grillplatsen är här belägen på den östra sidan av ån för att skapa en avskild samlingsplats. Grillplatsen flyttades till den slutgiltiga versionen för att låta den nordöstra delen vara en tätare lekskog.

Nära labyrinten är en lekyta med större hinder och fallskydd placerad. Syftet var att skapa en svårare hinderbana för att öka variationen. Det bortprioriterades på grund av platsbrist och för att snarlika element redan finns i form av hinderbanan och lekskogen.

Figur 93, skiss 3

Gestaltning

I detta avsnitt presenteras den slutgiltiga gestaltningen med en illustrationsplan och med detaljerade beskrivningar av gestaltningens olika delar och element. Avsnittet avslutas med en beskrivning av hur gestaltningen uppfyller målen som beskrevs i det föregående avsnittet.

Figur 94: Illustrationsplan

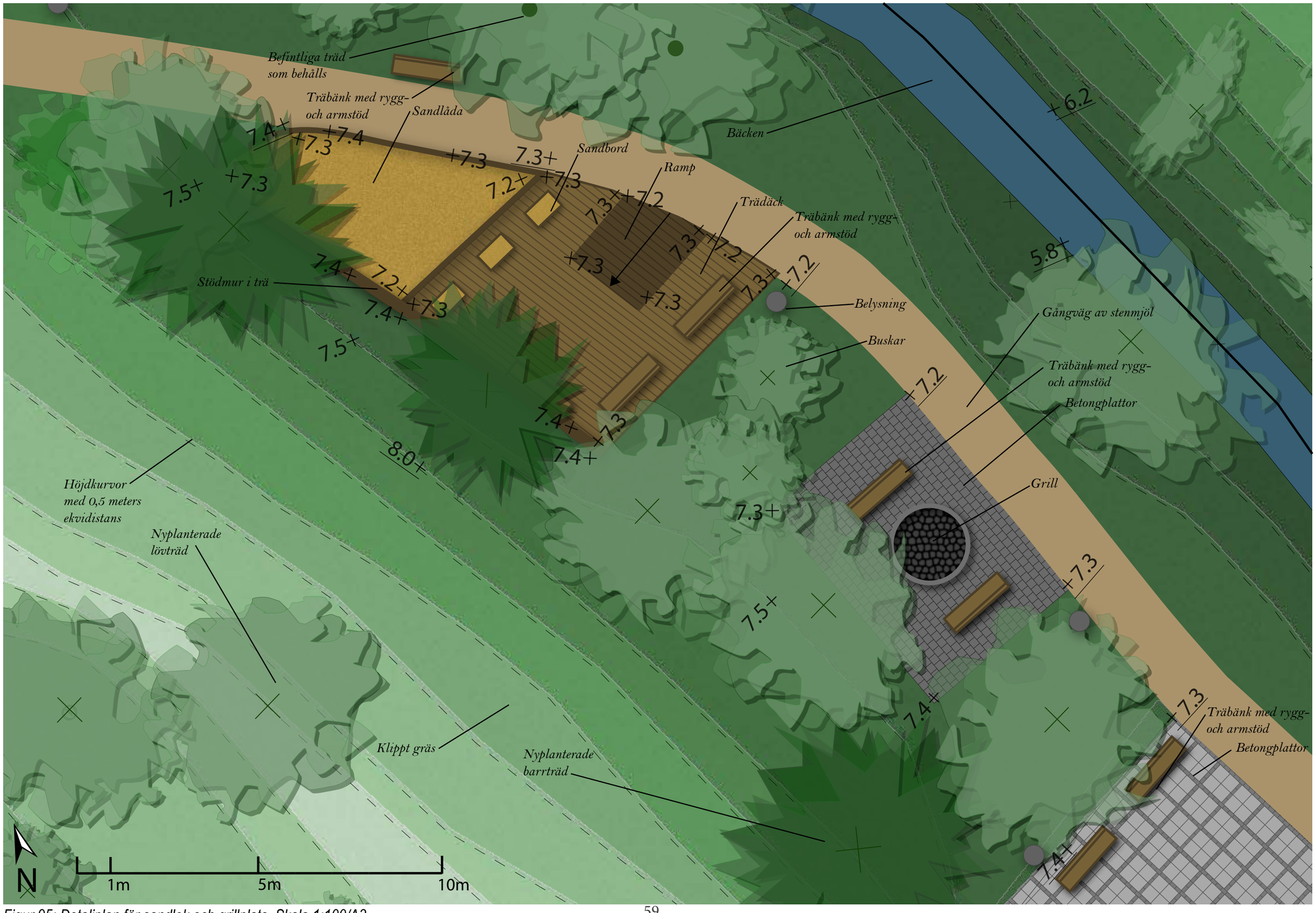

Figur 95: Detaljplan för sandlek och grillplats. Skala 1:100/A3.

Bäcken

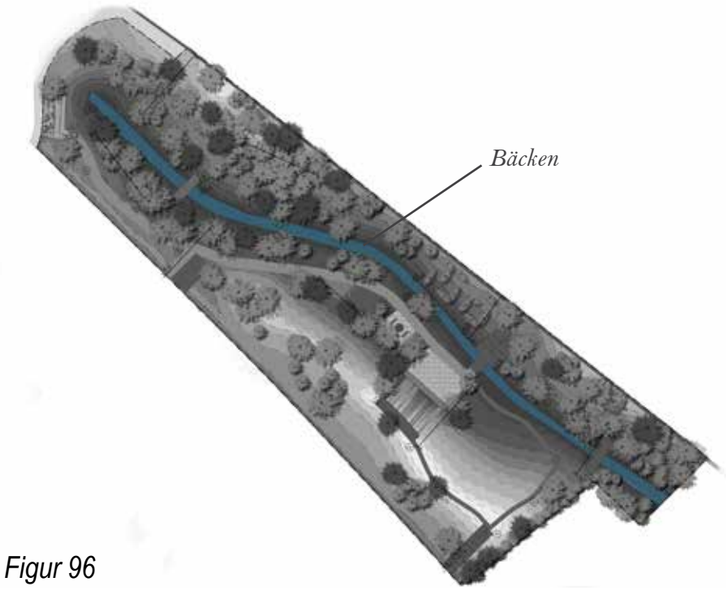

Figur 96

Bäckens placering visas i figur 96. Bäcken har potential att både vara en stor tillgång för lek och en fara. Bäcken är också ett inslag som får platsen att kännas visuellt sammanhängande och den har en viktig funktion i dagvattenhanteringen i området. Jag beslutade därför att behålla bäcken i gestaltningen men det behöver göras justeringar så att vattendjupet inte övergår 0,2 m enligt kravet från Boverket. Vattennivån kan vara djupare om stängsel sätts upp, men för att bäcken ska kunna utnyttjas för sitt lekvärde behöver den vara lätt att komma åt. För att hålla vattenytan så grund föreslås att botten i bäcken ska jämnas ut så att vattnet sprider ut sig jämnt och så att vattendjupet inte varierar, se figur 97. En teknisk lösning som också föreslås är att bygga en underjordisk kulvert som leder undan överflödigt vatten så att bäcken inte översvämmas och vattendjupet aldrig överstiger 0,2 m. Förslaget har totalt tre broar utspridda längs bäcken så att det ska vara enkelt och säkert att ta sig över. Broarna är gjorda av olika material, sten och trä, och är utformade på olika sätt för att öka variationen av visuella intryck. De olika materialen ger dessutom olika ytor att springa, rulla eller gå på.

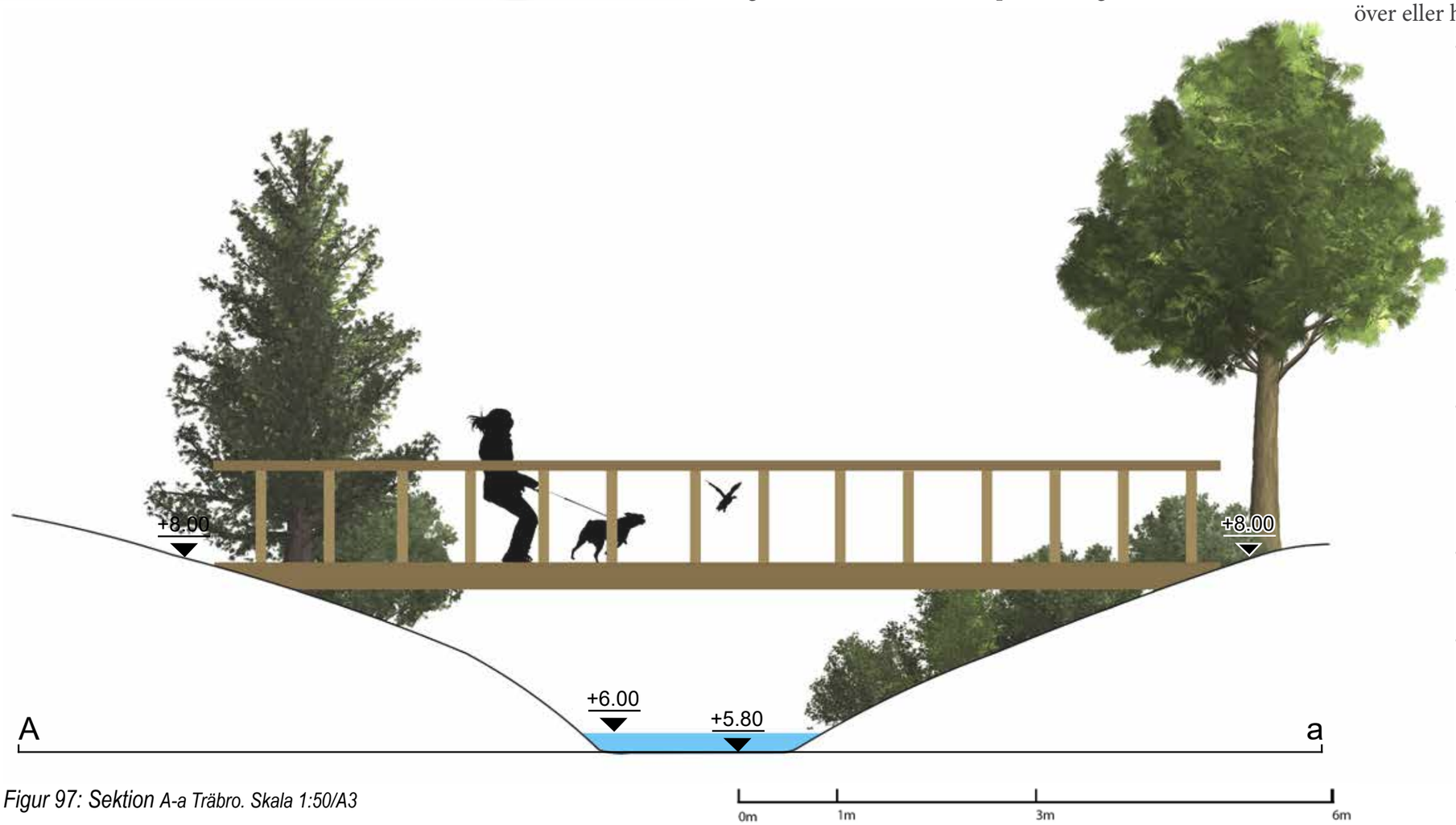

Figur 97: Sektion A-a Träbro. Skala 1:50/A3

Bäcken gynnar lekmiljön genom att ge plats för:

- Konstruktionslek, eftersom vattnet kan användas till att skapa, manipulera och förstöra.

Bäcken uppmuntrar till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Hoppa, eftersom bäcken kan användas för att hoppa över eller hoppa i så att vattnet skvätter.
- Kasta, eftersom det är kul att kasta föremål i vatten då det kan låta och skvätta.

Bäcken främjar lek genom att:

- Tillåta manipulering och förstörelse av material, eftersom vattnet kan användas till att skapa, manipulera och förstöra.
- Erbjuda upplevelsen av starka sinnesupplevelser, bl.a. eftersom vattnet kan kännas olika kallt, ge ett porlande ljud och ge ett starkt visuellt intryck.
- Skapa slumpmässiga händelser, eftersom vattnet kan vara olika kallt olika årstider, kan locka till sig djurliv som skapar slumpmässiga händelser och ha olika stark ström beroende på regn och emellanåt torka ut/frysa.
- Platsen planeras som en helhetsmiljö, eftersom bäcken fungerar som en röd tråd igenom hela platsen.
- Platsen har nog med material för att inte hindra leken, eftersom bäcken är lång och går att leka med av flera sällskap samtidigt utan att de krockar.

Gångväg och entréer

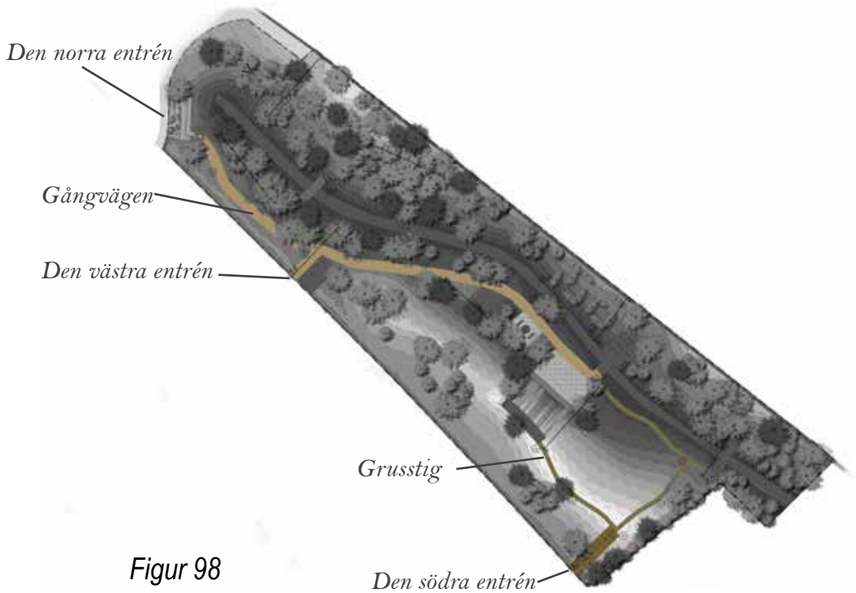

Figur 98

Gångvägar och entréer är utmarkerade i figur 98. Gångvägen leder besökaren längs bäcken och genom parken. Vägen är delvis inspirerad av den intilliggande järnvägen och hur en järnväg leder människor genom ett landskap till olika "stationer". Gångvägen är 2,5 meter bred och belagd med stenmjöl. Bredden gör att det är möjligt att skotta snö för att säkerställa att gångvägen är tillgänglig året runt. Gångvägen möts av en grusstig söderut i parken där lutningen försvårar tillgängligheten. Stigens syfte är att minimera slitage på den klippta gräsytan.

Parken har tre entréer längs parkens västra sida, järnvägen utgör en barriär längs den östra sidan vilket gör en entré därifrån omöjlig. Den norra entrén är försedd med en kort trappa och en ramp på grund av höjdskillnaderna. Gångvägen leder besökaren vidare genom parken till olika målpunkter och till den västra entrén. Gångvägen är belyst och har sittbänkar med ryggstöd och armstöd med jämna avstånd för ökad tillgänglighet och trygghet. Gångvägen leder besökarna vidare till fler målpunkter och till en målpunkt över bäcken. Den södra entrén nås inte från gångvägen på grund av den branta sluttningen.

Den tredje entrén är däremot försedd med en trappa för att hjälpa besökare som har det svårt att ta sig upp för sluttningen och för det ska upplevas som en välkomnande väg in. Den är placerad längst parkens västra långsida då marken söder om parken används av en kyrka så en entré kan inte placeras på kyrkans tomt.

Gångvägar och entréer uppmuntrar till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Gå, då stenmjöl är ett tillgängligt material att gå eller rulla på och för att vägen leder en till många olika målpunkter som ger motivation att gå.
- Springa, då stenmjöl är ett tillgängligt material att springa på och för att vägen leder en till många olika målpunkter och är utan hinder i form av t.ex lekredskap eller vegetation.

Gångvägar och entréer främjar lek genom att:

- Erbjuda aktiviteter för både barn och vuxna, då gångvägen gör att platsen känns välkomnande och välskött av vuxna vilket är en förutsättning för att de ska vilja ta med sig barnen de ansvarar över till platsen.
- Låta barn leka på sin utvecklingsnivå, då vägen erbjuder ett enkelt och tillgängligt sätt att ta sig fram och emellan olika lekmiljöer och redskap på platsen.
- Skapa en mötesplats för olika sorters människor, då gångvägen kommer att användas av majoriteten av platsens besökare.
- Platsen planeras som en helhetsmiljö, då vägen likt bäcken fungerar som en röd tråd, eller en tågräls, som leder besökaren igenom platsen och skapar en estetisk och orienteringsmässiga sammanhållning.

Naturlek

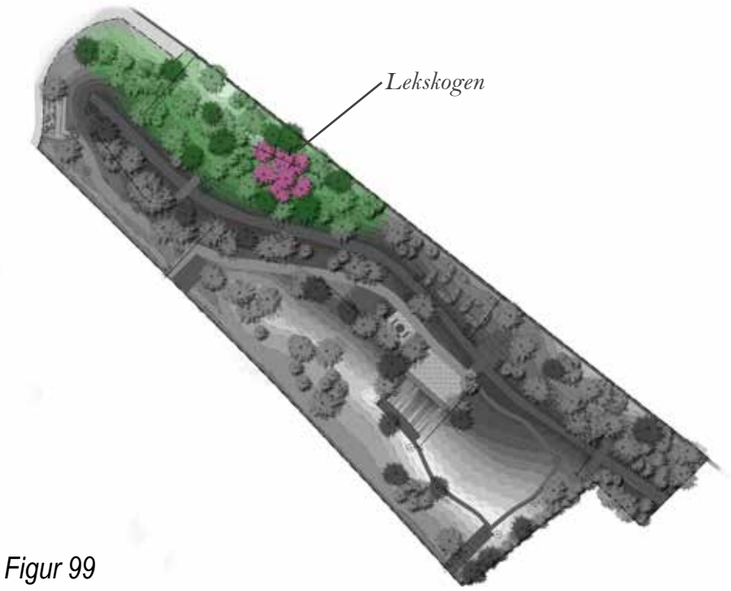

Figur 99

Lekskogen är placerad på den östra sidan av bäcken och är markerad i figur 99 och illustreras i figur 100. Naturlek kan upplevas i hela parken men ytan nordost om bäcken är särskilt avsedd för ändamålet. Vegetationen är tätare här än någon annanstans i parken, en anledning till placeringen är förhoppningen att vegetationstätheten ska skymma muren mot järnvägen och minimera det visuella intrycket av tågtrafiken. Denna del är gjord för att kunna upplevas som en skog och i den här delen sker minsta möjliga städning och förvaltning. Farliga grenar och träd tas ner, men lämnas på platsen om möjligt för att ge material till lek. Grundläggande städning för att bli av med t.ex. plastpåsar och ölburkar sker också, men syftet är att bevara så mycket lekmaterial som möjligt i form av exempelvis höstlöv, bär, grenar och kottar. Den här delen tillåts alltså att se vild och ovårdad ut, men ramas in av den något mer öppna och omskötta parken. Skogen är stor nog för att upplevas som ett sammanhängande område men ändå liten nog för att man ska kunna få en översikt över för trygghetskänslans skull.

Norr om parken finns en vändplan för bil. I den nordöstra delen av parken föreslås därför två platser där löst material som kan användas till lek kan lämnas. Den ena är tänkt för material som stockar, grenar eller liknande från förvaltningen av andra närliggande platser, den andra är tänkt för en snöhög eller en hög av ej längre användbar fallsand. Närheten till vändplanen gör att materialet inte behöver bäras så långt. Materialet kan sedan användas till bl.a. konstruktionslek och klätterlek. Att ha en samlad plats för det lösa materialet kan höja den upplevda ordningen för besökarna, att samla materialet skapar också en startpunkt ifall leken har svårt att komma igång där besökare kan gå och hitta både material och inspiration.

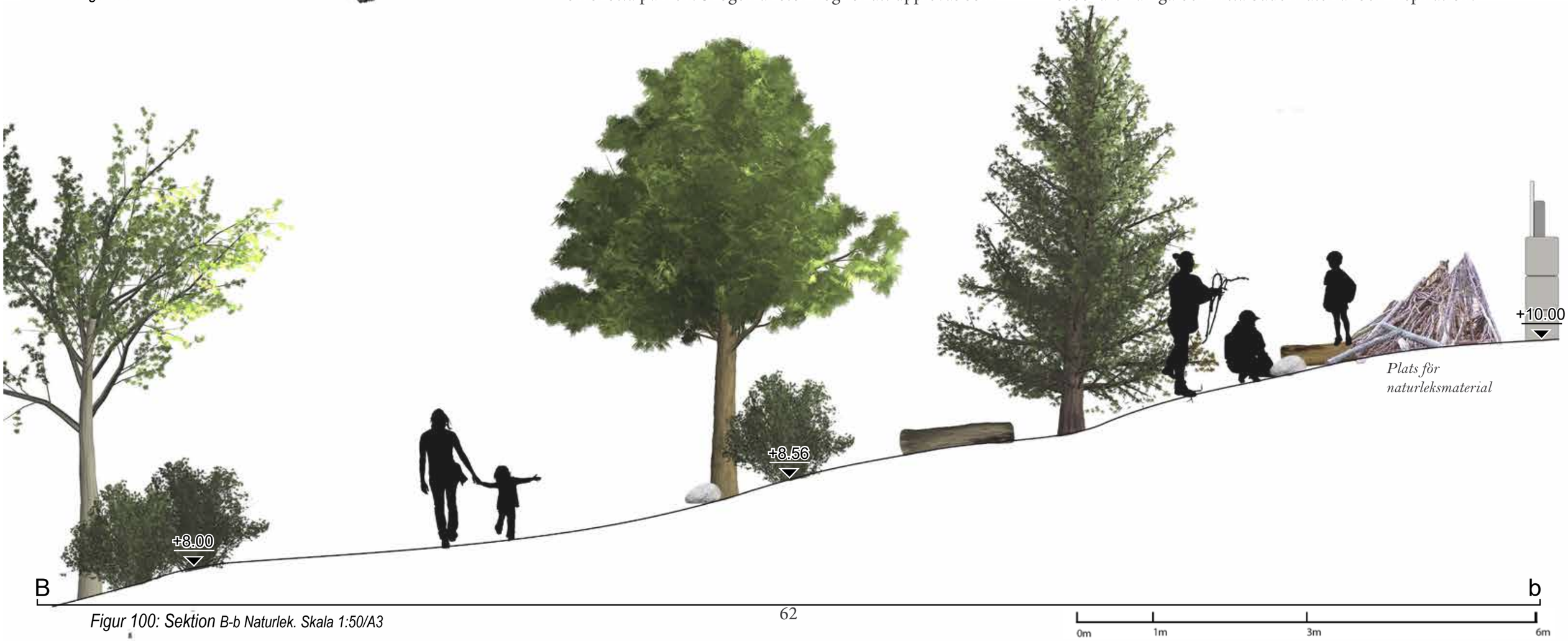

Figur 100: Sektion B-b Naturlek. Skala 1:50/A3

Det bildar även slumpmässiga händelser då snöhögar eller grenar inte kommer att lämnas varje dag och inte heller finnas kvar för alltid.

En variation av växtmaterial föreslås för att skapa säsongsvariation, löst lekmaterial som kottar och olika sinnesupplevelser som doft och färg. Växter som t.ex. vinbär, äppelträd, rönn, tall och gran används för att de ger frukt som kan ätas eller används som bygg- eller lekmaterial. Knäckepil används för att det är ett träd som enkelt tappar grenar som på den här platsen kan användas som bygg- och lekmaterial. Växtmaterial också används för att ge ett säsongsbundet doftintryck, schersmin ger en stark och god doft på sommaren och katsuran har en god höstdoft. I katsurans fall kan det vara väldigt svårt att känna varifrån doften kommer vilken kan uppmuntra besökarna till en upptäcktsfärd.

Träd som skogslönn ger ett starkt visuellt intryck på hösten när dess löv blir röd/orangea, sälg blommar tidigt och lockar till sig pollinerare vilket ger något att upptäcka i parken under tidig vår, björk används för att det är ett viktigt träd för Umeås identitet och dessutom ett träd med en stam som bidrar till visuell variation.

Lekskogen gynnar lekmiljön genom att ge plats för:

- Rollek, då lekskogen med hjälp av fantasi har möjlighet att kunna föreställa många olika sorters saker och miljöer.
- Konstruktionslek, eftersom området erbjuder mängder av olika sorters löst material.

Lekskogen uppmuntrar till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Åla/krypa, tack vare täta buskar och låga grenar som inte går att ta sig förbi på något annat sätt.
- Gå, eftersom markunderlaget är ojämnt, lutar och har många hinder som stenar och grenar som ger en bra utmaning i att öva på att gå.
- Springa, eftersom markunderlaget är ojämnt, lutar och har många hinder som träd, stenar och markliggande grenar som ger en bra utmaning i att öva på att springa.
- Hoppa, då området har många hinder att hoppa över, emellan, från och till i form av t.ex. stockar och stubbar.
- Klättra, i klätterträd, på snö- eller sandhögar och på stora markliggande stockar eller stenar.
- Hänga, i långa grenar.
- Kasta, då området har gott om löst material och element att sikta på som t.ex. den närliggande bäcken eller grenklykor.

Lekskogen främjar lek genom att:

- Erbjuda aktiviteter för både barn och vuxna , genom att erbjuda en variation av aktivitet och svårighetsgrad.
- Barn får leka på sin utvecklingsnivå, genom att erbjuda en variation av aktiviteter med olika svårighetsgrad.
- Ge möjlighet för att både vara för sig själv eller med andra, genom en vegetationstäthet som skapar olika rumsupplevelser.
- Tillåta manipulering och förstörelse av lekmaterial, genom en stor mängd löst växtmaterial.
- Erbjuda upplevelsen av starka sinnesupplevelser, genom olika dofter, texturer och årstidsförändringar.
- Väcka nyfikenhet, genom skymda siktlinjer och en föränderlig lekmiljö.
- Erbjuda variation och slumpmässiga händelser, genom ett varierande växtmaterial, genom att gynna biologisk mångfald och genom ett föränderligt lekmaterial.
- Platsen är rymlig och har gott om material för att främja fri lek, genom en mångfald av växter som ger olika material till platsen och genom att material förs dit för att matcha efterfrågan på löst material.

Växtlista

I listan nedan nämns växter som presenterats i förslaget och som passar gestaltningen och Umeås växtzon.

Acer platanoides	skogslönn
Betula pubescens	glasbjörk
Cercidiphyllum japonicum fk Göteborg E	katsura
Malus domestica	äppelträd
Malus ‘Liset’	purpurapel
Ribes nigrum, Ribes rubrum	svarta och röda vinbär
Salix caprea	sälg
Salix fragilis	knäckepil
Sorbus aucuparia	rönn
Philadelphus coronarius	doftschersmin
Picea abies	gran
Pinus sylvestris	tall
Populus tremula	asp

Hinderbanan

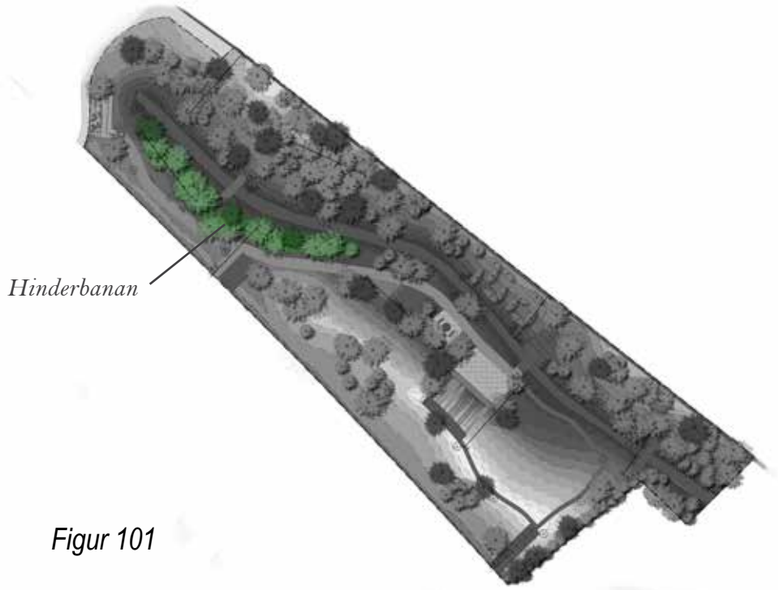

Figur 101

Vid platsbesöket inspirerades jag av en grupp av björkar som var placerade längs bäcken, se figur 103. Träden stod tätt placerade och några av dom hade huggits ner till stubbar och kunde användas som en hinderbana med möjlighet att stödja sig mot trädstammarna vid behov.

I förslaget har jag därför byggt vidare på träddungen och förlängt det till en hinderbana längs gångvägen, se figur 101. Som tidigare nämnts är träd invävda i utformningen av hinderbanan vilket gör att man kan stödja sig så mycket man vill. Hindren består av stubbar, stenar och stockar, se figur 102. Dessa till synes väldigt enkla hinder utger olika svårigheter och påverkas av väder och årstid. Vissa av stockarna, stubbarna och stenarna kan ha olika lutning vilket skapar olika utmaningar. Vid regn eller frost kan stenarna bli halare och hinderbanan blir därför olika svår vid olika delar av året. Hinderbanan delar sig ibland och tar olika vägar runt träden för att variera upplevelsen och för att barn ska kunna mötas utan att någon behöver hoppa ner på marken.

En fördel med att använda naturmaterial som stockar, stenar och stubbar jämfört med konstruerade hinder är att det till en viss gräns finns utrymme för förändring och förstörelse av material. Barn kan pilla loss bland annat barkbitar, lavar och kvistar från redskapen utan att hinderbanan påverkas negativt. Detta kan, förutom att vara kul, gynna utvecklingen av finmotorik hos barn.

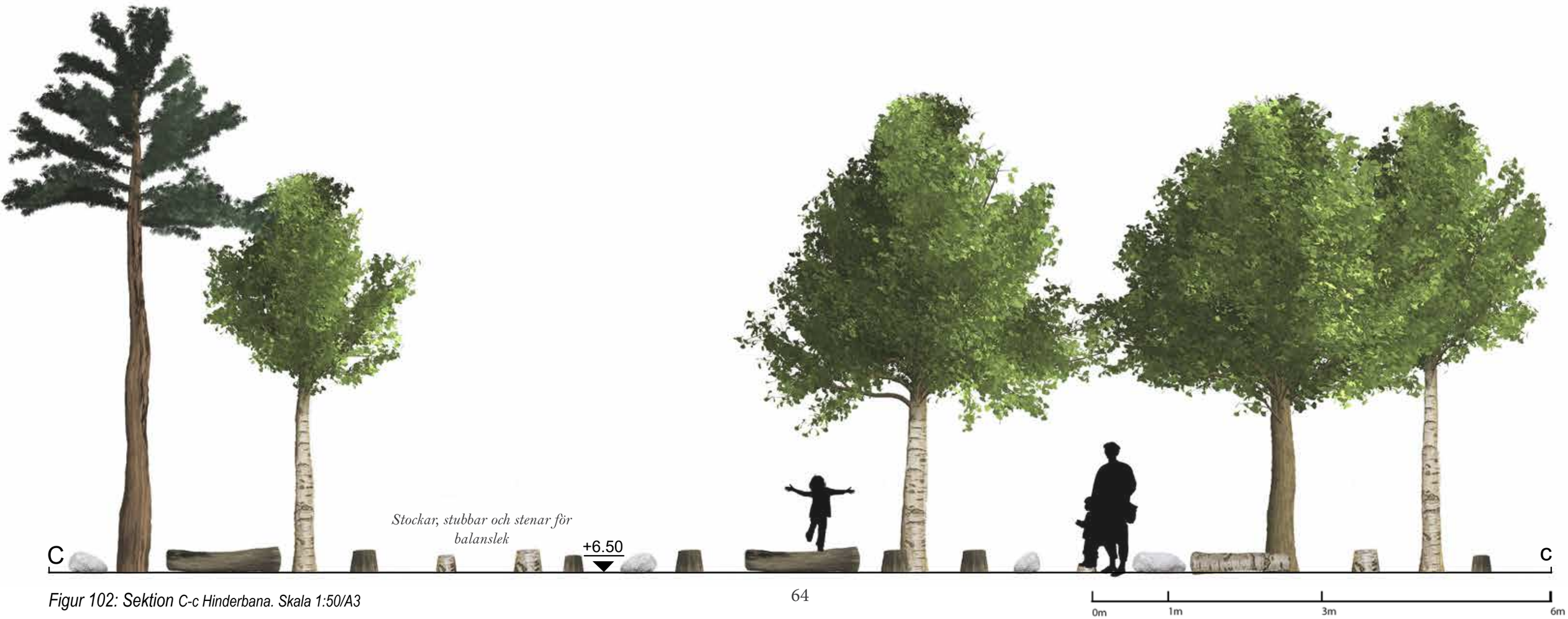

Figur 102: Sektion C-c Hinderbana. Skala 1:50/A3

Hinderbanan gynnar lekmiljön genom att ge plats för:

- Rörelselek, då den uppmanar till att ta sig framåt och utmana sig själv med hjälp av rörelse.

Bäcken uppmuntrar till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Balansera, med hjälp av olika hinder som stubbar, stenar och stockar.
- Stödja, med hjälp av trädstammar, lösa grenar eller hjälp från en förälder eller vän.
- Hoppa, upp till, ner från eller emellan de olika hindrena.
- Hänga, från närliggande träd och dess låga grenar

Bäcken främjar lek genom att:

- Barn får leka på sin utvecklingsnivå, då hinderbanan har olika svåra hinder, olika svåra vägar att följa och går att använda med eller utan stöd.
- Skapa en mötesplats för olika sorters människor, då hinderbanan har potential att locka många grupper i olika ålder och utvecklingsnivå.
- Leken inte hindras på grund av material- eller platsbrist, genom att hinderbanan har olika vägar så att barnen kan gå om varandra utan att krocka och genom att göra hinderbanan lång nog för att flera ska kunna använda den samtidigt.
- Tillåta manipulering och förstörelse av lekmaterial, eftersom delar av hinderbanan går att flytta och för att det går att pilla bort bark, lavar, och kvistar från hindren.

Figur 103. Björkarna och stubbarna som gav inspiration till idén om hinderbanan och dess placering.

Labyrint och geometriska former

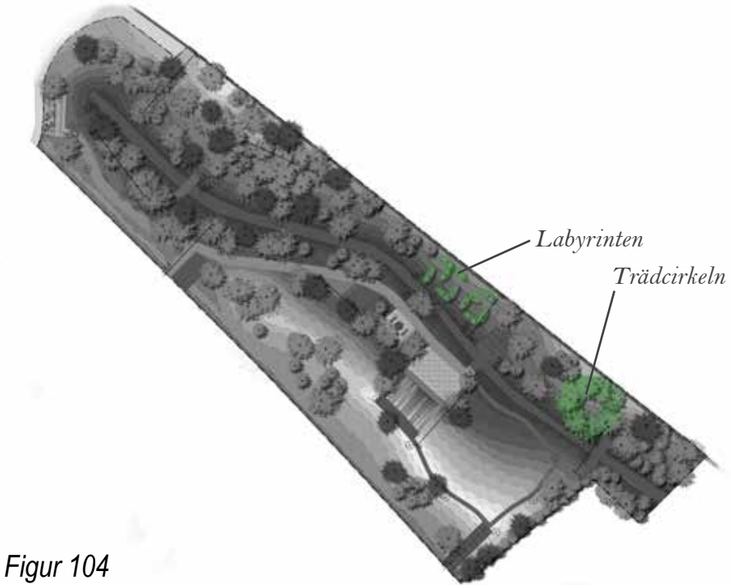

Figur 104

Platser och rum skapas med hjälp av vegetationen, bland annat med trädgrupper men även med mer strikta former som labyrinten och trädcirkeln, se figur 104. Syftet med dessa formstarka grönstrukturer är att väcka fantasin.

De bryter av den annars "organiskt" formade grönstrukturen och målet är att de ska kunna fylla många olika funktioner i barnens lek; som en samlingsplats för hemliga möten, ett rymdskepp eller i olika regellekar. De är flexibla nog för att inte föreställa något speciellt men ändå nog formstarka för att kännas som att de ska föreställa något. Trädcirkeln är utformad med uppstammade raka träd som förstärker den formella pelarlika känslan.

Labyrinten är utformad med mycket unga aspträd som i referensplatsen i Örebro, aspträden ger höga men inte så täta väggar som går att se igenom av trygghetsskäl men fortfarande starkt upplevs som en avgränsning, se figur 105.

Labyrinten och trädcirkeln gynnar lekmiljön genom att ge plats för:

- Rollek, eftersom formerna med fantasi kan föreställa många olika saker.
- Regellek, eftersom labyrinten kan användas i t.ex. kullekar och fungera som ett gömställe under lekar som kurragömma. Trädcirkeln kan fungera som en samlingsplats för lekar som t.ex. burken.
- Rörelselek, eftersom trädcirkeln kan springas runt t.ex. som en utmaning på tid, det går att springa sicksack mellan träden i trädcirkeln och i labyrintens smala gångar kan barn öva på att springa i skarpa svängar.

Labyrinten och trädcirkeln uppmuntrar till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Gå, genom att ge barn ett mönster att följa och labyrinten ger en motivering till utforskning.
- Springa, eftersom båda elementen agerar som mönster och leder att följa.

Labyrinten och trädcirkeln främjar lek genom att:

- Barn får leka på sin utvecklingsnivå, eftersom formerna kan föreställa olika saker och användas på olika sätt.
- Erbjuda upplevelsen av starka sinnesupplevelser, eftersom formerna ger ett starkt visuellt intryck.
- Väcka nyfikenhet, eftersom fantasin sätts igång tack vara den dolda sikten i labyrinten och ovissheten i vart dess gångar leder.

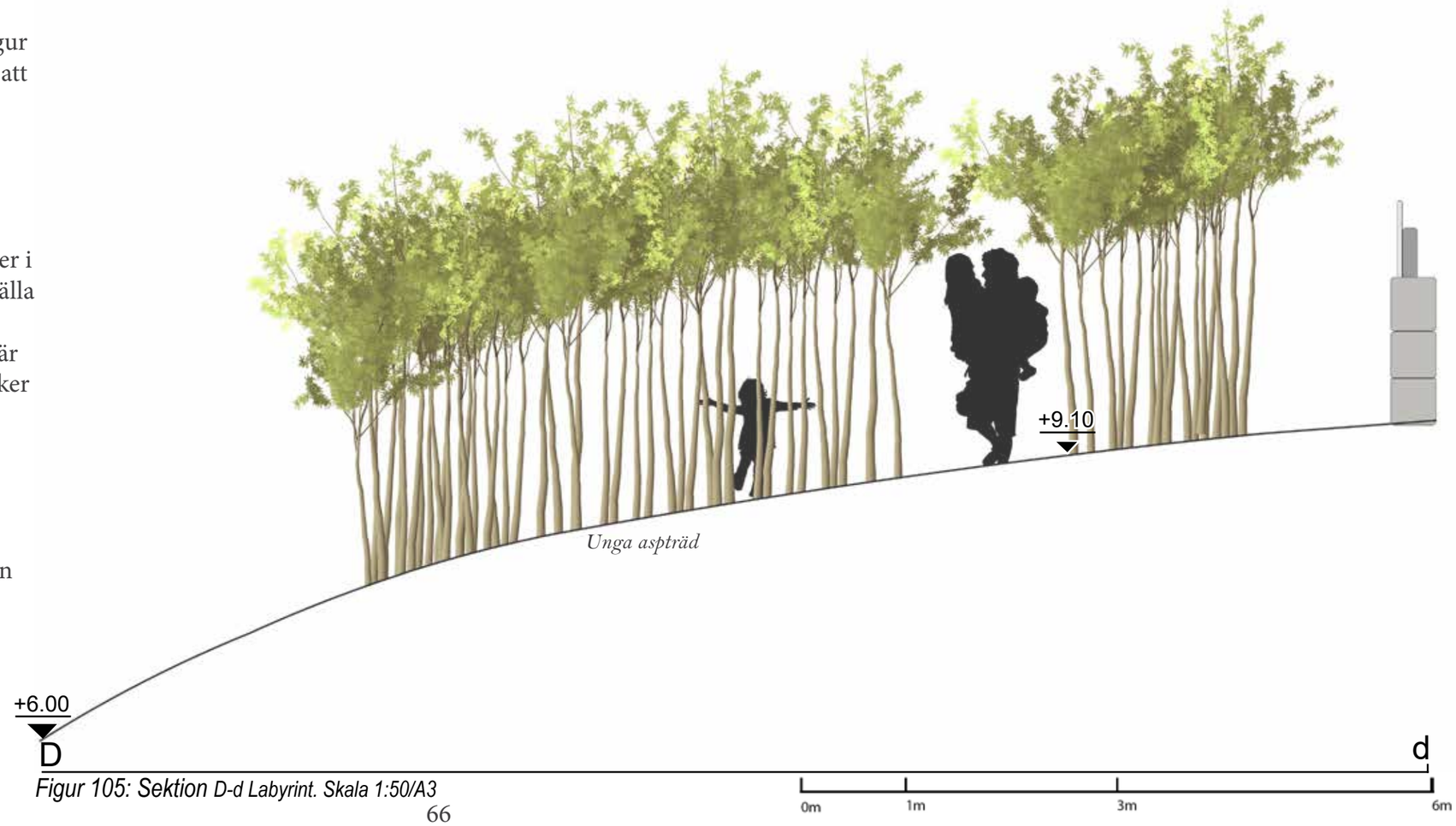

Figur 105: Sektion D-d Labyrint. Skala 1:50/A3

Sandlek

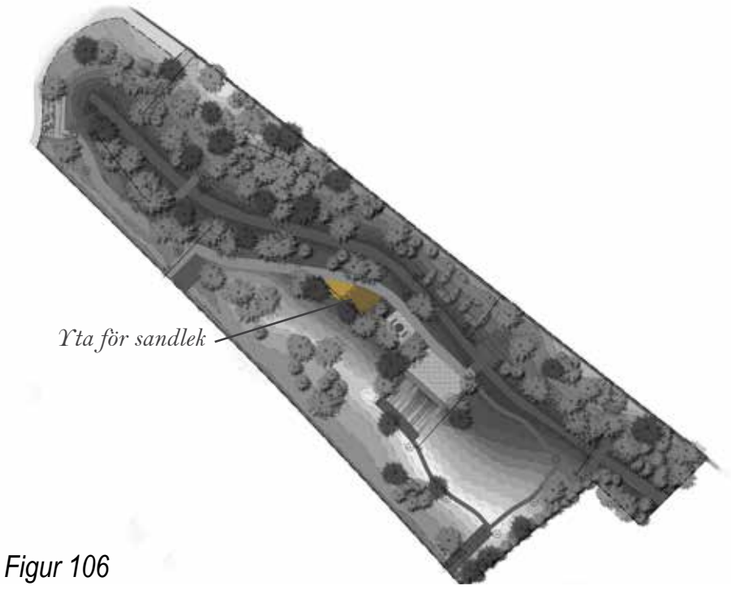

Figur 106

Sandlådor är ett av de mest använda lekredskapen på lekplatser och sandlek kan utövas som konstruktionslek. Sandlek är ett mycket användbart redskap för konstruktionslek och svårhetsgraden kan enkelt sättas av användaren. Precis intill sandlådan finns ett trädäck, se figur 106, med sittplatser för den som vill titta på men även sandbord som kan användas för t.ex. rullstolsburna eller av den som har svårt att sätta sig på knä, se figur 107. Det gör att flera personer kan använda platsen och flera kan leka tillsammans. Träden runt omkring sandlådan ger skydd från solen under mycket soliga dagar.

Sandleken gynnar lekmiljön genom att ge plats för:

- Konstruktionslek, eftersom formbar sand kan användas till att konstruera.

Sandleken uppmuntrar till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Balansera, på kantstödet runt om sandlådan.
- Krypa, eftersom det kan behövas för att ta sig fram i sandlådan.
- Gå, eftersom trädäcket och den formbara sanden är markunderlag som känns olika att gå på.

Sandleken främjar lek genom att:

- Barn får leka på sin utvecklingsnivå, eftersom konstruktionslek och sandlek enkelt kan anpassas efter individens utveckling. Sanden kan användas till att bygga avancerade konstruktioner eller bara till att känna och smaka på.
- Skapa en mötesplats för olika sorters människor, eftersom sandleken kan utföras på olika sorters utvecklingsnivåer och för att sandborden och den klassiska sandlådan är placerade bredvid varandra så att barn med olika funktionsvariationer kan mötas i sandlek.
- Tillåta manipulering och förstörelse av lekmaterial, eftersom sanden i sig är manipulerbar.

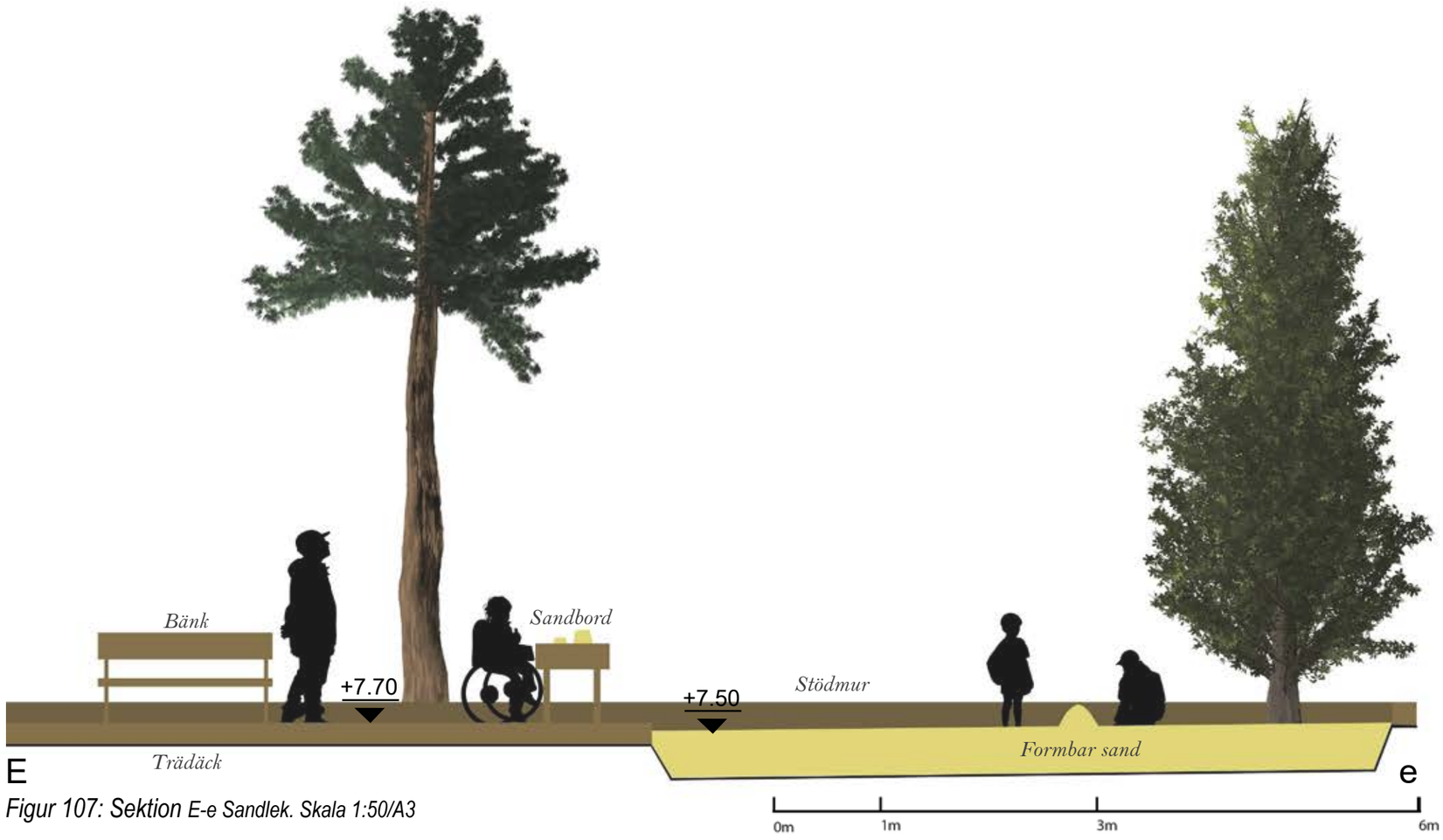

Figur 107: Sektion E-e Sandlek. Skala 1:50/A3

Den hemliga dungen

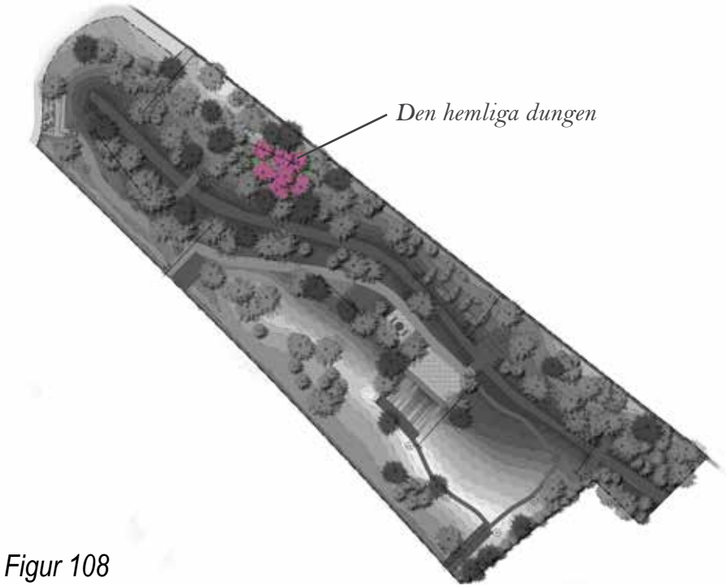

Figur 108

Den hemliga dungen består av en grupp med purpuraplar i lekskogen, se figur 108. Purpuraplarna blommar bara på våren och bildar en säsongsbunden rumslighet och ett starkt visuellt intryck. Dungen är gömd bakom annan vegetation så att den inte ska synas utifrån. Gestaltningen är inspirerad av körsbärsträden i Kungsträdgården, Stockholm, och Alnarpsparken nära SLU i Alnarp där en monokultur av björk var gömd i en skogsdunge, se figur 109.

Det syntes inte utifrån och det var som att plötsligt gå in i en annan värld vilket gav ett väldigt starkt intryck. Att blommorna och rummet de bildar är tillfälligt, men också återkommande, är tänkt att framkalla en vilja att utforska hos besökaren, se figur 111. Andra exempel på visuella intryck i förslaget är de vita schersminblommorna, trädens höstfärger, vintersnön och frukt och bär.

Figur 109. De gömda björkarna i Alnarpsparken.

Den hemliga dungen gynnar lekmiljön genom att ge plats för:

- Rollek, då miljön erbjuder en annorlunda plats som inspirerar till rollekar.

Den hemliga dungen främjar lek genom att:

- Erbjuda aktiviteter för både barn och vuxna, med ett starkt visuellt intryck.
- Skapa en mötesplats för olika sorters människor, då människor i olika åldrar kan glädjas över och lockas till att besöka denna “hemlighet”.
- Erbjuda upplevelsen av starka sinnesupplevelser, genom att de bildar ett starkt tidsbegränsat visuellt intryck.
- Väcka nyfikenhet, eftersom platsen belönar utforskning och nyfikenhet då man måste vara på rätt plats vid rätt tillfälle för att upptäcka den.
- Erbjuda variation och slumpmässiga händelser, då blomningen i sig är en tidsbegränsad händelse.

Figur 110: Sektion F-f Purpuraplar. Skala 1:50/A3

Samlingsplatser

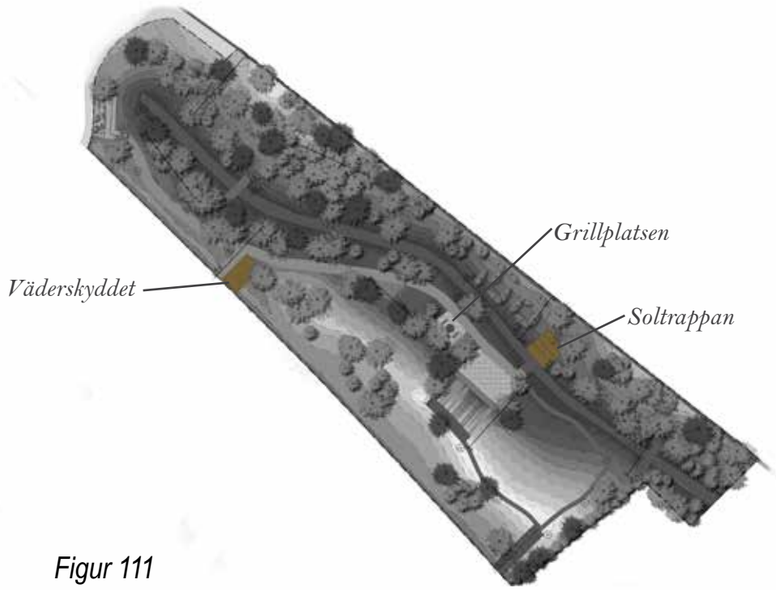

Figur 111

Det finns bänkar, stockar och möjlighet till spontana samlings- och mötesplatser runt om i parken men tre mer officiella samlingsplatser finns med i gestaltningen, se figur 111. Det ena är en grillplats vid bäcken. Grillen är fastgjuten och markunderlaget består av naturstensplattor för att underlätta skötseln.

Kring grillen finns sittplatser med rygg och armstöd för maximal tillgänglighet, men även plats för barnvagn, rullstol eller medtagen picknickstol. Grillen är placerad mitt i parken för att minimera det upplevda bullret från bil- och järnvägen och för att ge utsikt över parken i alla riktningar.

Den andra samlingsplatsen är ett väderskydd som är placerat precis vid den mittersta entrén. Väderskyddet är gestaltat för att vagt efterlikna en tågstation med sittplatser och ett tak, se figur 112. Idén om att ha en genomgående gångväg mellan olika målpunkter, som stationer, i parken kom ifrån den intilliggande järnvägen. Flexibiliteten och möjligheten för samlingsplatsen att kunna föreställa olika saker i barnens lek har prioriterats framför att förmedla konceptet. Taket fungerar som ett väderskydd och gör den till en bra samlingsplats eller matsäcksplats vid stark sol lik väl som regn och rusk. Den tredje samlingsplatsen är soltrappan på den östra sidan av bäcken. Trappan är i ett soligt läge och kan bli en populär sitt- och samlingsplats för vuxna och för äldre barn i tonåren. Härifrån har man utsikt in mot parken och ut över höjderna, pulkabacken och rutschkanorna.

Samlingsplatserna gynnar lekmiljön genom att ge plats för:

- Rollek, eftersom samlingsplatserna kan föreställa många olika saker i lekens värld.
- Regellek, eftersom många regellekar, som t.ex. burken, behöver någon sorts samlingsplats/centrum.

Samlingsplatserna uppmuntrar till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Gå, eftersom samlingsplatserna är gestaltade med olika markmaterial.
- Klättra, eftersom en av samlingsplatserna är en trätrappa i en sluttning.

Samlingsplatserna främjar lek genom att:

- Erbjuda aktiviteter för både barn och vuxna , eftersom både vuxna och barn kan dra nytta av samlingsplatser och väderskydd.
- Skapa en mötesplats för olika människor, eftersom samlingsplatserna är målpunkter som kan locka olika sällskap.
- Leken inte hindras på grund av material- eller platsbrist, eftersom det finns flera samlingsplatser så att flera sällskap som kan hitta en plats samtidigt.

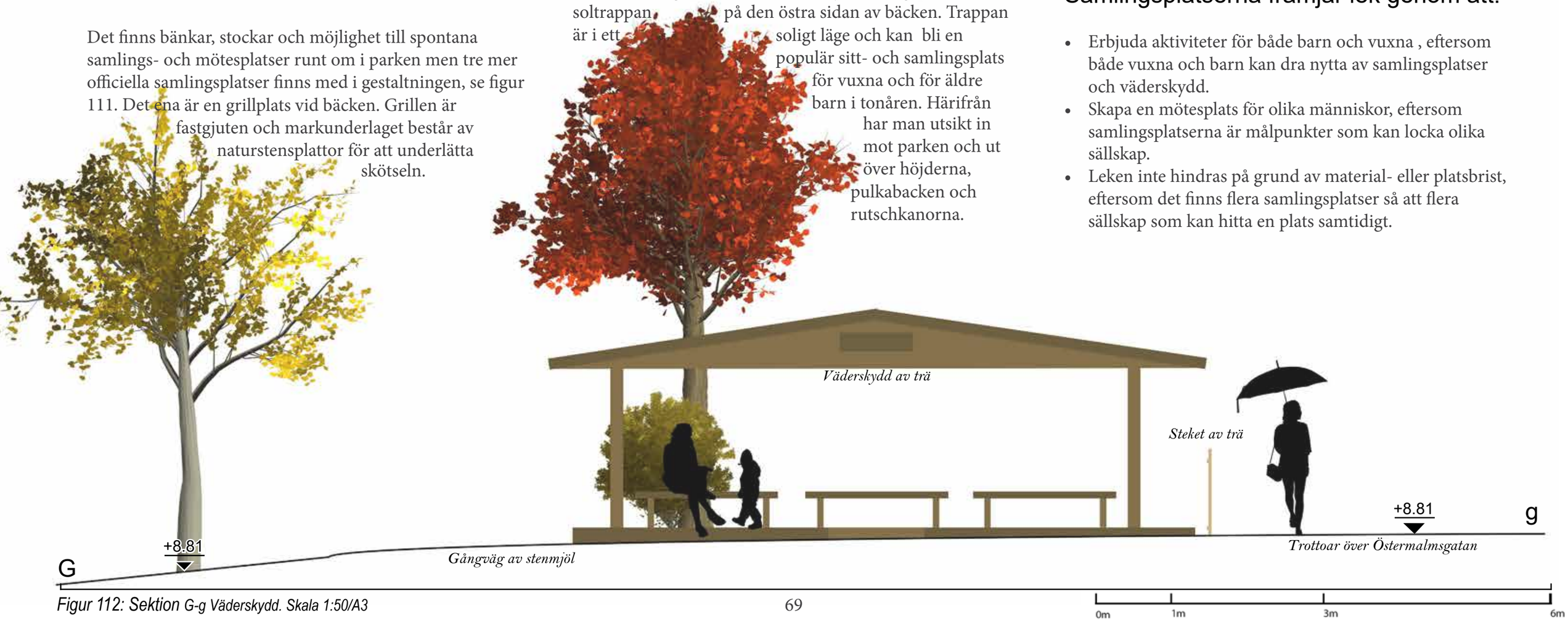

Figur 112: Sektion G-g Väderskydd. Skala 1:50/A3

Rutschkanor och slänter

En av den befintliga platsens styrkor är höjdskillnaderna. I min gestaltning har jag därför försökt behålla och framhäva slänterna, jag har även försökt att variera de möjliga aktiviteterna som slänterna kan användas till, se figur 113.

En del av den stora slänten har behållits öppen med några få träd. Denna öppna del är placerad där höjdskillnaden är som högst och kan användas som en lekyta till lekar som behöver öppna ytor, eller som en pulkabacke på vintern.

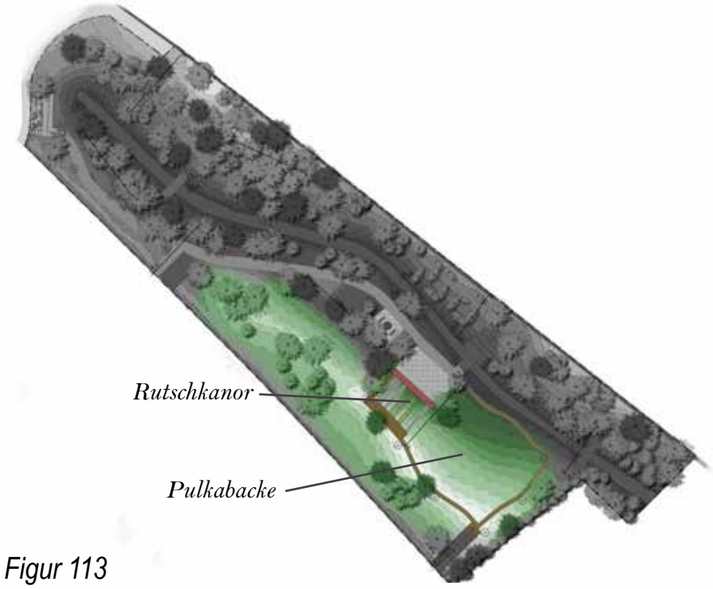

Figur 113

En del av den stora slänten har behållits öppen med några få träd. Dena öppna del är placerad där höjdskillnaden är som högst och kan användas som en lekyta till lekar som behöver öppna ytor, eller som en pulkabacke på vintern.

Belysning har placerats ut kring pulkabacken och kring rutschkanorna för att göra platsen säkrare att använda på vinterhalvåret.

Under resten av året kan en öppen yta vara användbar för många olika aktiviteter som regel- och rörelselek samt som samlingplats för mycket stora sällskap, som t.ex. hela skolklasser.

För att skapa variation i hur höjdskillnaderna kan upplevas och användas har förslaget ett rutschkaneområde som följer slänten, se figur 114. Förutom rutschkanor finns det repstegar, trappor och rep som kan användas för att klättra upp på höjden på flera olika sätt och liksom rutschkanorna erbjuder fler sätt att ta sig ner på. Slänten så som den är idag har i sig ett högt lekvärde och möjlighet till utmaning, syftet med rutschkanorna och de andra redskapen som beskrivits är helt enkelt att bredda detta lekvärde. Ett klassiskt och tydligt lekredskap som en rutschkana har en viktig funktion genom att markera för barn och vuxna att platsen är en lekmiljö och göra att familjer som annars

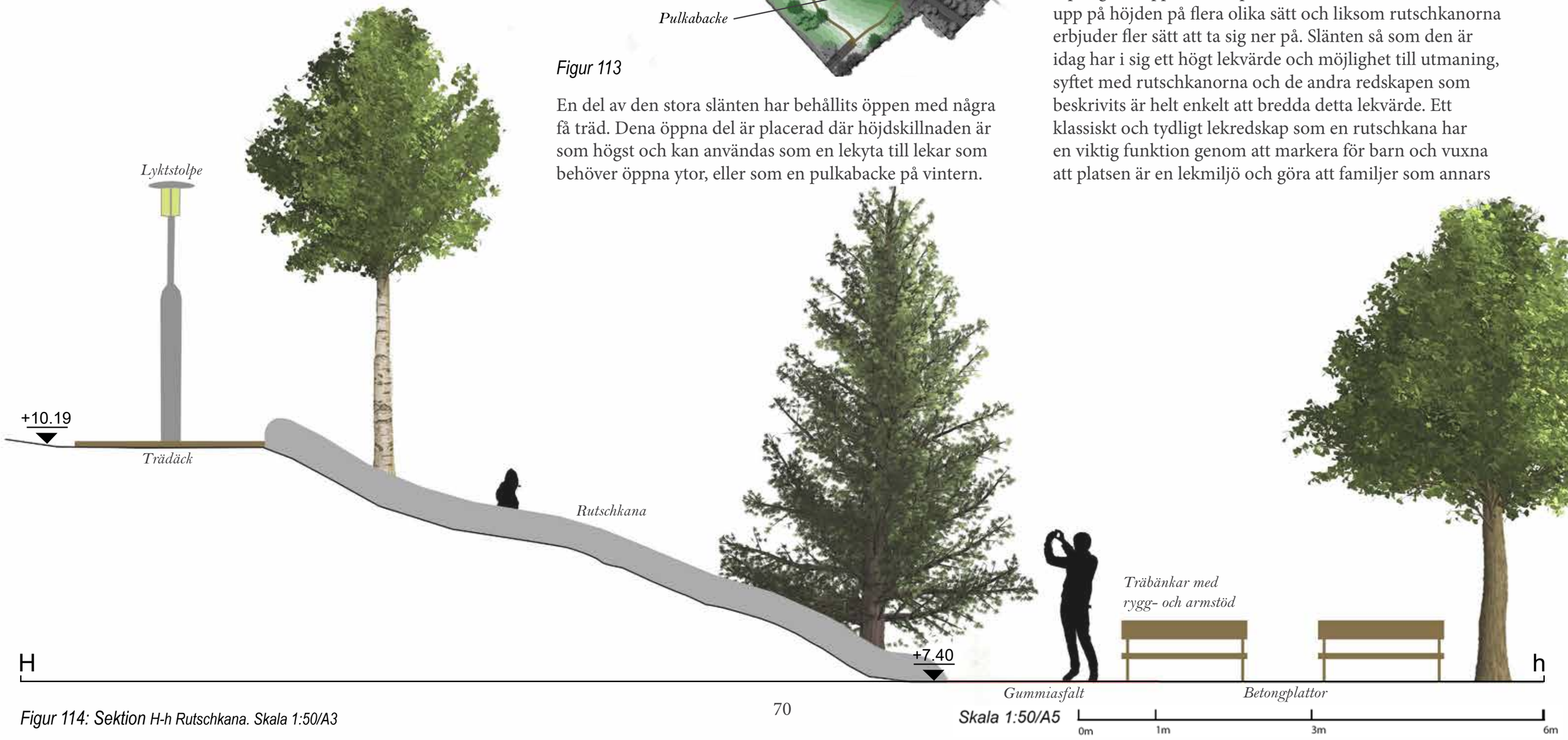

Figur 114: Sektion H-h Rutschkana. Skala 1:50/A3

kanske inte hade besökt en “naturlekplats” får chans att upptäcka även dom delarna av platsen. Rutschkanor är även ett av de lekredskap som används mest av barn.

Intill rutschkanornas nedslagsyta finns fallskydd i form av en yta med 1,5 diameter av gummiasfalt. Resten av ytan framför rutschkanorna är beklädda med plattor som är tillgängliga att ta sig fram på med t.ex. rullstol, rullator eller barnvagn. Det gör att personer som t.ex. använder rullsstol kan assistera ett barn som åker i rutschkanorna. Plattorna läggs i ett mönster som uppmuntrar till balansgång/ balanslek för att maximera lekvärdet. Barn kan se mönster i plattorna som de vill följa, balansera längst, hoppa emellan eller på andra sätt kan väcka fantasin. Det finns också bänkar utplacerade för den som vill eller måste sitta ner.

Rutschkaneområdet gynnar lekmiljön genom att ge plats för:

- Rörelselek, eftersom rutschkanorna möjliggör upplevelsen av fart och rörelse och för att de bildar en målpunkt som motiverar besökarna att gå eller springa upp till toppen av kullen.

Rutschkaneområdet uppmuntrar till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Balansera, eftersom markunderlaget bildar mönster som uppmuntrar till träning av balans.
- Rulla, med hjälp av lutningen.
- Springa, eftersom rutschkanorna bildar en målpunkt som motiverar besökarna att springa upp till toppen av kullen.
- Klättra, eftersom kullen är brant och kan bestigas med eller utan hjälp av rep, stegar och trappor.

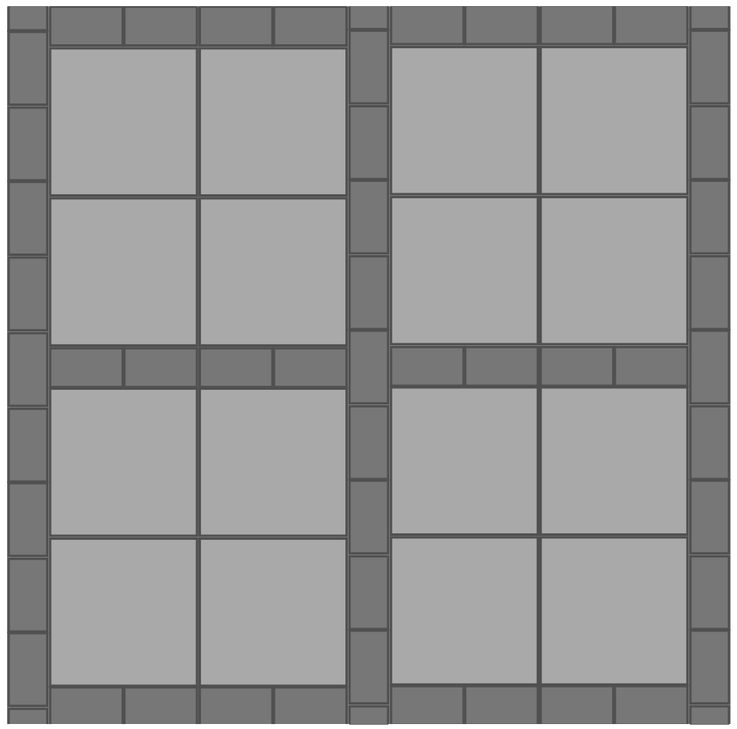

Figur 115. Exempel på mönsterläggning som kan uppmuntra till balanslek. Barn kan t.ex. hoppa mellan de större plattorna och balansera längst de smalare plattorna.

Rutschkaneområdet främjar lek genom att:

- Barn får leka på sin utvecklingsnivå, eftersom det finns olika stora och branta rutchkanor och för att det finns olika svåra sätt att ta sig upp till toppen av kullen.
- Skapa en mötesplats för olika sorters människor, eftersom rutschkanorna är en målpunkt som lockar till sig många olika sällskap och barn i olika åldrar och på olika utvecklingsnivåer.
- Leken inte hindras på grund av material- eller platsbrist, genom att det finns flera rutschkanor.

Sammanfattning av hur gestaltningen uppnår målen:

En god lekmiljö bör ha plats för:

- Rollek: med hjälp av miljöer och redskap som kan föreställa många olika saker.
- Regellek: med miljöer som är olika öppna och genom rum med tydliga avgränsningar.
- Rörelselek: genom hinderbanan, rutschkanorna och genom målpunkter som uppmuntrar till att springa.
- Konstruktionslek: genom sandlek och löst material som kottar, vatten, pinnar och bär.

En god lekmiljö bör möjliggöra och uppmuntra till övning av grovmotoriska rörelser som att:

- Balansera: genom hinderbanan, mönster i mark och spridda hinder som stenar och kantstöd.
- Stödja: med hjälp av trädstammar.
- Åla: med hjälp av täta buskar och låga grenar.
- Krypa: med hjälp av täta buskar och låga grenar.
- Rulla: Med hjälp av olika slänter och lutning.
- Gå: på stenmjöl, klippt gräs, betongplattor, baksand, trädäck och stenbroar.
- Springa: mellan och till olika målpunkter på stenmjöl, klippta gräsytor, betongplattor, baksand och trädäck.
- Hoppa: över, emellan, till och från hinder som stenar, stockar och stora trädrötter.
- Klättra: i träd, trappor och på snö/sandhögar.
- Hänga: i låga grenar och klätterrep längs kuperingen.
- Kasta och fånga: genom att erbjuda löst material som kan kastas mot målpunkter som bäcken och mot träd.

En god lekmiljö bör främja lek genom att:

- Erbjuda aktiviteter för både barn och vuxna: genom välkomnande entréer, och genom en bred variation av aktiviteter och svårighetsgrad.
- Låta barn leka på sin utvecklingsnivå: genom en variation av aktiviteter, svårighetsgrad och genom ej föreställande redskap som kan användas på många olika sätt.
- Ge möjlighet att både vara för sig själv eller med andra: genom olika stora rum på platsen.
- Skapa en mötesplats för olika sorters människor: genom att erbjuda en variation av aktiviteter och genom att skapa målpunkter där många sällskap samlas som t.ex. vid mötesplatserna eller sandleken.
- Tillåta manipulering och förstörelse av lekmaterial: med hjälp av vattnet i bäcken, baksanden och löst naturmaterial som kottar, blommor och pinnar.
- Skapa starka sinnesupplevelser: med hjälp av bäcken, växtmaterialet och genom att framhäva årstidsförändringar.
- Erbjuda variation och slumpmässiga händelser: genom att gynna biologisk mångfald och framhäva årstidsförändringar.
- Väcka nyfikenhet: med hjälp av dolda siktlinjer, spännande former och en föränderlig lekmiljö.
- Platsen planeras som en helhetsmiljö: med hjälp av bäcken, gångvägen och med hjälp av liknande formspråk genom hela lekmiljön.
- Att leken inte hindras på grund av material- eller platsbrist: som t.ex. vattnet i bäcken, löst naturmaterial och att det finns många olika rum att vara på.

Diskussion

I diskussionen motiveras och diskuteras bytet av syfte och utmaningarna som uppstår när en vuxen ska gestalta för barn. Metoden och gestalntingen diskuteras, bl.a. utifrån perspektivet av upplevd säkerhet.

Diskussion

Byte av syfte

I början av arbetet arbetade jag med syftet att gestalta en lekmiljö utan förbeställda lekredskap. Syftet var att komma ifrån problematiken, som presenterades i bakgrunden kring många lekmiljöer idag, nämligen att många lekmiljöer är lika varandra, att de är för öppna, att redskap inte används så länge av barnen och att de bara prioriterar motorisk utveckling (Beckman, Paget & Spiegal 2018:4-5). Av olika anledninger, som presenterats i bakgrunden, har förbeställda redskap använts mycket i gestaltning av lekmiljö för att underlätta för de vuxna som gestaltar, kontrollerar och förvaltar lekmiljöerna och inte för att de gynnar barnen (Beckman, Paget & Spiegal 2018:4-5). När jag gick in i detta med målet att skapa en god lekmiljö för barn ansåg jag därför lek med fasta redskap som motsatsen till god lek och antog att ju färre redskap, desto bättre lekmiljö.

Under min interjvu med Mimmi Beckman började jag ifrågasätta min egen syn på problemet. Mimmi Beckman ställde många frågor kring vad som definerades som ett lekredskap och inte. Syftade jag till förbeställda redskap från kataloger? Är i så fall en bänk som byggts på platsen inte ett redskap? Vad är den egentliga skillnaden mellan en stock man kan balansera på och ett byggt redskap med exakt samma form och funktion? Är det byggda redskapet automatiskt sämre för för att det är människoskapat? Är alla redskap dåliga? Redskap som gungor, sandlådor, rutschkanor och större klätterställningar är ofta hyfsat välanvända av barn på lekplatser, blir en lekmiljö automatiskt bättre för att den helt saknar köpta redskap eller är det ett felaktigt och absolutistiskt förhållningssätt? Är det med barnens bästa i åtanke jag valde min avgränsning och mitt syfte eller var det för att passa en vuxen ideologi?

Dessa frågor ledde mig till ett val: Att antingen göra en gestaltning utifrån den ursprungliga frågeställningen och skriva min diskussion om varför jag inte tror att en sådan avgränsning leder till den bästa möjliga lekmiljön, eller byta frågeställning och arbeta med att gestalta en rolig och utvecklande plats för barn baserat på litteraturen jag läst. Jag valde det sistnämnda.

I slutresultatet skiner mitt tidigare val av syfte igenom i form av ett mycket utbrett användande av naturmaterial. Naturmaterial har många fördelar t.ex. att de kan få tillåtas att manipuleras och förstöras i större utsträckning än byggda redskap och att det är föränderligt, men hade jag från början gått in i arbetet med ett öppnare sinne och tidigare försökt ta på mig "barnglasögonen" och försökt se barnens perspektiv hade jag kanske experimenterat mer med byggda redskap som fyller samma funktioner och eventuellt skapat en ännu bättre lekmiljö.

När säkerhet kolliderar med lekvärde

En av de större diskussionerna som följde mig under gestaltningsprocessen var hurvida jag skulle behålla bäcken eller ta bort den. Å ena sidan kan den utgöra en drunkningsrisk. Å andra sidan kan bäcken utgöra ett stort lekvärde. Vattnet kan t.ex. användas i konstruktionslek (Lillemyr 2013:34) eller till att kasta kottar i (Auoja, Danielsson, Jonsson & Sandberg 2001:15). De kan ge starka sinnesupplevelser (Norén-Björn 1977:46) i form av ett porlande ljud och tack vare vattnets varierande temperatur och skapa slumpmässiga händelser (Norén-Björn 1977:46) då det gynnar djurlivet. Allt detta är kvaliteter som idag ofta saknas på lekplatser. Jag valde därför att för det här projektet, baserat på den här litteraturstudien, att behålla bäcken som ett element i lekmiljön. Efter råd från Magnus Lingegård valde jag att med olika lösningar gestalta bäcken så att vattennivån inte överstiger de enligt Boverket rekommenderade 0,2 metrarna (Boverket 2019). Jag använder mig av en undergjordisk kulvert dit överflödigt vatten ska rinna och jag valde att plana ut botten av bäcken så att den ska kunna hålla så mycket vatten som möjligt trots det begränsade djupet och fortfarande vara ett tydligt inslag i lekmiljön.

Gestaltningen

Målet med gestaltningen var att uppfylla programplanen och alla mål för vad god lek innebär, som sattes upp som ett resultat av litteraturstudien och intervjun med Mimmi Beckman. Detta kan göras på många olika sätt och min slutgiltiga gestaltning är inte nödvändigtvis den enda möjliga lösningen för platsen. Gestaltningen eftersträvade inte att uppfylla några andra mål och i ett realistiskt scenario hade det kanske ställts fler krav på platsen, t.ex. att det ska finnas plats för hundrastning eller bättre platser för ungdomar 15-18. Det är också möjligt att vissa delar av förslaget, t.ex. bäcken eller lekskogen med dess stora buskar och vilda utseende, skulle kunna möta ett medborgarmotstånd. Jag försökte att gestalta platsen utifrån vad som är utvecklande för barn enligt min litteraturstudie utan större hänsyn till någon annan grupp. Men som Mimmi Beckman poängterade går små barn bara dit deras föräldrar tar dem, och tycker föräldrarna att bäcken eller vegetationen känns hotfull eller ful så spelar det ingen roll hur högt lekvärde dessa element har, för barnen kommer inte att komma dit. En gestaltning för barn behöver därför till viss gräns böja sig för åsikterna av föräldrar och vuxna.

Metod

Under arbetets gång rådde Covid-19 pandemin. Jag valde därför att helt satsa på litteraturstudien och intervjun med Mimmi Beckman som metod. Att intervjua en barngrupp från en närliggande skola/förskola eller tillsammans med barn göra ett besök på platsen hade kunnat ge viktig information och en större insikt i hur barn leker. Att hitta ett sätt för barn att ge sin åsikt hade troligen hjälpt mig med det och haft en positiv inverkan på arbetet och gestaltningen. På grund av de då rådande omständigheterna var jag inte bekväm med att försöka anorndna ett möte med en barngrupp.

Källhänvisning

Böcker

Auoja, K, Danielsson, A, Jonsson, B & Sandberg, M. (2001) *Rörelseglada barn : ett kursmaterial för rörelseutveckling med förskolebarn*. Stockholm: Gothia.

Lillemyr, O. F. (2013). *Lek på allvar: En spännande utmaning*. 1 uppl, Stockholm: Liber.

Lindvall, B & Shilhab, T. (2019). *Naturligt lärande: Kunskap i teori och praktik*. 1 uppl, Lund: Studentlitteratur.

Norén-Björn, E. (1977). *Lek, lekplatser, lekredskap : en utvecklingspsykologisk studie av barns lek på lekplatser*. Stockholm: Lekmiljörådet & Liber

Änggård, E. (2014). *Ett år i ur och skur: Utomhuspedagogik i förskolan*. 1 uppl, Lund: Studentlitteratur.

Rapporter

Beckman, B, Paget, S & Spiegal, B (2018). *Lek på riktigt - Om att sluta bygga lekplatser och börja skapa rikare lekmiljöer*. Digifys. https://www.orebro.se/download/18.5343a44a16a31b1864f2904/1557410812963/Lek%20p%C3%A5%20riktigt.pdf

Boverket (2018). *Krav på lekplatser*. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/tillsyn/exempel-pa-tillsynsomraden/lekplatser/krav-pa-lekplatser/ [1/12-2020]

Boverket (2019). *Pool dammar och brunnar*. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/krav-pa-byggnadsverk-tomter-mm/krav-pa-tomter/sakerhet/pool/ [1/12-2020]

Intab (2019). *Kontroll för att undvika allvarliga skador*. https://blogg.intab.se/2019/02/kontroll-av-stotdampande-underlag.html [5/1-2021]

Region Jönköpings län (2017). *Metod intervju*. https://plus.rjl.se/infopage.jsf?nodeId=45034&childId=22659 [7/2-2022]

Svenska institutet för Standarder (2017). *Svensk standard SS-EN 1176-1:2017*. Stockholm: Svenska institutet för Standarder. https://www.sis.se/api/document/preview/80003744/

Umeå kommun (2019). *Rosendalsparken, och Djupbäcksängarna, Östermalm. Sammanställning av medborgardialog genomförd juni-augusti 2019*. https://www.umea.se/byggaboochmiljo/naturvardparker/parkerochgronomraden/djupbacksangarnaostermalm.4.27a2de8b172da059ace18d7.html/ [9/2-2022]

Örebro kommun (2019). *Örebro kommun satsar på lekplatser med plats för fantasi*. https://www.mynewsdesk.com/se/orebro_kommun/pressreleases/oerebro-kommun-satsar-paa-lekplatser-med-plats-foer-fantasi-2845893 [5/1-2021]

Vetenskapliga artiklar

Grahn, P (1997). *Ute på dagis: hur använder barn daghemsgården?: utformningen av daghemsgården och dess betydelse för lek, motorik och koncentrationsförmåga. Stad och land*, 145. https://www.researchgate.net/publication/256903357_Ute_pa_dagis_hur_anvander_barn_daghemsgarden_utformningen_av_daghemsgarden_och_dess_betydelse_for_lek_motorik_och_koncentrationsformaga

Roslund, M. I. et. al. (2020). *Biodiversity intervention enhances immune regulation and health-associated commensal microbiota among daycare children*. Science Advances, 6 (42). https://advances.sciencemag.org/content/6/42/eaba2578

Nassauer, J. I. (2007). *Messy ecosystems, orderly frames*. Landscape journal, 14(2), 161-169. https://www.researchgate.net/publication/30850105_Messy_Ecosystems_Orderly_Frames

Figurförteckning

Figur 1-6

Av författaren.

Figur 7

Lantmäteriet (2021). *Umeå över 1*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift [10/4-2021]

Figur 8-71

Av författaren.

Figur 72

Lantmäteriet (2021). *Umeå över 1*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift [10/4-2021]

Figur 73

Umeå kommun (2021). *Umeåkartan*. [Karta]. Tillgänglig: https://www.umea.se/kommunochpolitik/kommunfakta/kartorochgeografiskinformation/umeakartansokbar.4.7d7d901172bb372c5d403c.html [14/10-2021]

Figur 74

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 75-86

Av författaren.

Figur 87

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 88

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 89

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 90

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 91-93

Av författaren.

Figur 94

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 95

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 96

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 97

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2014/04/22/271-went-out-for-a-walk-with-s-and-l-the-dog/

Figur 98

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 99

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 100

Teodor Javanaud Emdén (2018). *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2011/06/07/33-this-is-me-in-france-playing-football-with-m/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2013/10/28/248-being-an-uncle-comes-with-responsibilities-going-to-museums-for-example/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2017/06/18/320-g-makes-a-fire-a-big-and-tall-one/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2019/04/14/366/

Figur 101

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 102

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2012/12/05/193-me-and-my-mother-at-dalslands-center-in-haverud/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2013/10/28/248-being-an-uncle-comes-with-responsibilities-going-to-museums-for-example/

Figur 103

Av författaren.

Figur 104

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 105

Teodor Javanaud Emdén (u.å.). *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2012/09/05/176-here-is-h-f-and-e-during-a-short-walk-in-the-forest/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2013/10/28/248-being-an-uncle-comes-with-responsibilities-going-to-museums-for-example/

Figur 106

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 107

Teodor Javanaud Emdén (2018). *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2011/06/07/33-this-is-me-in-france-playing-football-with-m/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2013/08/31/239-here-is-e-making-a-mess-and-feeling-good-about/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2018/01/02/342-m-is-commuting-on-his-electric-bike/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2018/10/30/361-r-is-full-mountaineering-gear-contrasting-the-brown-surroundings-with-style-at-the-reindeer-pavillion/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2019/04/14/366/

Figur 108

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 109

Av författaren.

Figur 110

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2017/10/18/339-p-and-kids-on-the-way-from-the-train-station-in-frauental/

Figur 111

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 112

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2018/01/11/344-m-chilling-on-a-bench-in-the-december-sun/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2017/07/31/334-p-on-a-long-walk-to-what-turned-out-to-be-an-epic-night-out/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2014/02/26/263-e-and-e-out-on-a-walk-in-the-rain-somewhere-on-a-gravel-road-near-lodose/

Figur 113

Lantmäteriet (2020). *Fastighetskartan bebyggelse*. [Karta]. https://www.lantmateriet.se/kartutskrift. Länk [13/10-2020]

Figur 113

Av författaren.

Figur 114

Teodor Javanaud Emdén (u.å.). *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2011/04/10/7-o-taking-pictures-in-masthugget-for-an-upcoming-project/

Teodor Javanaud Emdén (u.å.) *Skalfigur*. Tillgänglig: skalgubbar.se. https://skalgubbar.se/2014/02/26/263-e-and-e-out-on-a-walk-in-the-rain-somewhere-on-a-gravel-road-near-lodose/

Figur 115

Av författaren.